

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 6

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

”שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים”

הנשמה שירדה לתוך גוף היא ”שחורה”: היא מקבלת את חכמת ה' בדמות ריבוי הפרטים הכהים של ההלכה והסייגים שתקנו חכמים סביב האיסורים, והיא חיה בתוך עסקי העולם. ובכל זאת דווקא השחרות הזאת עושה אותה נאה יותר מן הנשמות שלא ירדו לעולם, שכן האיסורים, וכן הצדקה הניתנת מכסף שהושג בעמל, מחברים אותה לאור הסובב כל עלמין, שאליו אין שום מעשה חיובי יכול להגיע.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/6/

הנקודה

הנשמה שירדה לתוך גוף היא "שחורה": היא מקבלת את חכמת ה' בדמות ריבוי הפרטים הכהים של ההלכה והסייגים שתקנו חכמים סביב האיסורים, והיא חיה בתוך עסקי העולם. ובכל זאת דווקא השחרות הזאת עושה אותה נאה יותר מן הנשמות שלא ירדו לעולם, שכן האיסורים, וכן הצדקה הניתנת מכסף שהושג בעמל, מחברים אותה לאור הסובב כל עלמין, שאליו אין שום מעשה חיובי יכול להגיע.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

"בנות ירושלים" הן הנשמות קודם ירידתן, כשהן עדיין מאוחדות עם ה', ולכן יש להן יראה שלמה, העולה על כל מה שמלאכים מסוגלים להשיג. הנשמות שבגופים הן ה"כלה", כנסת ישראל, שאליה המשיך ה', החתן, את חכמתו האין־סופית במעמד הר סיני. הכלה אומרת: אני שחורה, ובכל זאת נאה יותר מכן. שחרותה היא ההלכות, ה"תלתלים השחורים" שבשיר השירים. השערות הלבנות, שמקורן בחסד ה', הן דיני מצוות עשה, המעלות את הגשמיות; השערות השחורות הן דיני מצוות לא תעשה, הדוחות "באכזריות" אפילו דבר שיש בו ניצוץ אלוקי. היא שחורה גם מכוח הצדקה, הכרוכה בעסקי העולם, ובכל זאת היא מרוממת את הנפש הבהמית כולה וממשיכה גילוי ואת "ארבע הידיים" של העזרה האלוקית. דברי סופרים הם המקור הנסתר לאור התורה, והאיסורים, ששורשם במחצית הנסתרת של השם, מגיעים אל האור הסובב באמצעות שלילה. כך הנפש הבהמית, ששורשה באופנים, מתעלה מעל השרפים בצימאונה לעצמותו של ה', ולעמידת יתגלה אור זה.

מבנה

1	בנות ירושלים והכלה	¶1-2
הנשמות שלמעלה הן בנות ירושלים, בעלות יראה שלמה; הנשמות שלמטה הן הכלה, שאליה המשיך החתן את חכמתו האין־סופית במעמד הר סיני, כשכל נשמה קיבלה את אות שלה בתורה.		
2	תלתלים שחורים ושער לבן	¶3-5
שחרותה של הכלה היא ההלכות. השערות הן ערוצים רחוקים של חסד ה': הלבנות הן מצוות עשה, המעלות את הגשמיות אל הקדושה; השחורות הן האיסורים, המפרידים את הרע מן הטוב.		
3	אכזריותו של העורב, וצדקה	¶6
האיסורים דוחים אפילו דבר שיש בו ניצוץ אלוקי, והאדם צריך להיות "אכזרי" כלפי עצמו ולהעמיד סייגים. גם הצדקה, הכרוכה בעסקי העולם, היא שחורה, ובכל זאת היא מרוממת את הנפש הבהמית כולה.		
4	חומש לפרעה: גילוי וארבע הידיים	¶7-8
נתינת חומש לצדקה מביאה גילוי — פרעה — לתוך הנשמה, בדומה לברכה על כל מצווה, וממשיכה את ארבע הידיים: חסד המעורר תשובה, עזרה נגד היצר הרע, התרוממות לאהבה וזרוע החיבוק; הכול נזרע עתה בזמן הגלות.		
5	דברי סופרים והשורש הנעלה של האיסורים	¶9
התורה שבעל פה, ה"סופר", היא המקור הנסתר לאור התורה שבכתב. האיסורים, שמקורם ב"ה הנסתר, מחברים את הנשמה לאור הסובב באמצעות "לא", שאליו אין שום מעשה חיובי יכול להגיע.		

6 אופנים מעל שרפים

הנפש הבהמית, ששורשה באופנים, מתעלה מעל השרפים בצומאון ל"אני" של ה' עצמו, מעבר לכבודו החיצוני; בכך יש הקדמה לעתיד, שבו יתגלה אור אין סוף הנמצא במקום, בזמן ובנשמה.

7 שחורה, ולכן נאווה

14

באמצעות השחרות של שמירת האיסורים יתגלה לעתיד האור הסובב; בכך הנשמה שירדה נאה יותר מבנות ירושלים.

מושגים

בנות ירושלים בנות ירושלים

הנשמות קודם ירידתן, כשהן עדיין כלולות בה; פירושן יראה שלמה

הכלהכלה

כנסת ישראל, הנשמות שירדו לתוך גופים, שאלהן ממשיך ה', החתן, את אורו וחכמתו האין-סופיים.

תלתלים שחורים ושער לבן קוצותיו תלתלים שחורות / שער רישיה כעמר נקא

השערות הן ערוצים רחוקים של השפע האלוהי: הלבנות הן דיני מצוות עשה, והשחורות הן דיני האיסורים והסייגים להם.

דברי סופרים דברי סופרים

התורה שבעל פה ותקנות חכמים; ה"סופר" שמעל ל"ספר", המקור הנסתר לאור התורה שבכתב.

י"ה וי"הי"ה / ו"ה

החלקים הנסתרים והגלויים של שם הוי': 365 מצוות לא תעשה ו-248 מצוות עשה.

האור הסובבסובב כל עלמין

אור אלוהי שמעבר לגבולות העולמות, שאליו אפשר להגיע כעת רק באמצעות שלילה, והוא יתגלה לעתיד.

פרעה כביטוי לגילויפרעה

שורש המילה הוא במשמעות של "גילוי": הצדקה מביאה לנשמה גילוי פתוח של אור אין סוף.

קטע 1 • 11-2

בנות ירושלים והכלה

1 שחורה אני ונאווה¹ בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה. הנה בנות ירושלים נקי הנשמות שעדיין

לא ירדו לעולם הזה להתלבש בגוף

"שחורה אני, ונאווה, בנות ירושלים; כאוהלי קדר, כיריעות שלמה". "בנות ירושלים" הוא כינוי לנשמות שעדיין לא ירדו לעולם הזה כדי להתלבש בגוף

המאמר פותח בפסוק משיר השירים א, ה, שבו הנערה מדברת אל "בנות ירושלים". אדמו"ר הזקן מזהה תחילה את הבנות: אלו הנשמות שעדיין לא ירדו לעולם הזה כדי להתלבש בגוף.

ונפש הבהמית ועודן כלולות במאצילן ב"ה בבחי' אין ממש ונקרא טהורה היא כי טהורה פי' שעדיין היא בבחי' אין ואח"כ אתה בראתה² יש מאין כו'.

ובנפש הבהמית, והן עדיין כלולות במאצילן, ברוך הוא, בבחינת אין ממש. והן נקראות "טהורה היא", שכן "טהורה" פירושו שהיא עדיין בבחינת אין; ואחר כך "אתה בראתה" — יש מאין וכו'.

לפני ירידתה, הנשמה עדיין כלולה בה', המאציל שלה, במצב הנקרא אין: אין לה מציאות משל עצמה מלבדו. אדמו"ר הזקן קורא את ברכת הבוקר "נשמה שנתת כי טהורה היא, אתה בראתה" כתהליך: "טהורה" מתאר את הנשמה כשהיא עדיין בבחינת אין, ו"אתה בראתה" מתאר את הוויית המאוחרת כ"יש" נפרד.

לפי שכל נשמות טרם ירידתם לעוה"ז הן עומדות שם בביטול והתכללות ממש באור אי"ס ב"ה.

שהרי כל הנשמות, קודם ירידתן לעולם הזה, עומדות שם בביטול ובהתכללות ממש באור אין סוף, ברוך הוא.

ביטול כאן פירושו שהנשמה אינה חווה את עצמה כלל כישות נפרדת; היא כלולה לגמרי באור אין סוף. זהו מצבה של כל נשמה "שם", למעלה, לפני לידתה.

וכמ"ש באלהו חי ה' אשר עמדתי לפניו^{3,4,5} ולא אליהו בלבד אלא כל נשמות קודם ירידתן והתלבשותן בגוף ונפש הבהמית

וכמו שכתוב על אליהו: "חי ה' אשר עמדתי לפניו". ולא אליהו בלבד, אלא כל הנשמות, קודם ירידתן והתלבשותן בגוף ובנפש הבהמית;

הנביא אליהו נשבע "חי ה' אשר עמדתי לפניו" ומתאר את עצמו כמי שעומד לפני ה'. אדמו"ר הזקן מחיל את הביטוי על כל נשמה לפני ירידתה: כל אחת עמדה לפני ה' בביטול גמור.

ואזי נקראו בנות ירושלים (בפרדס בערכי הכינויים ערך בנות ירושלים הביא בשם הזהר פרשת ויחי שני פירושים בזה והפ"י הראשון הוא כדפ"י כאן ע"ש בפ"י ויחי דרמ"ב ע"א)⁶

ואז הן נקראות "בנות ירושלים". (בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "בנות ירושלים", מובאים בשם הזהר פרשת ויחי שני פירושים לכך, והפירוש הראשון הוא כפי שנתבאר כאן; עיין שם, ובפרשת ויחי, דף רמ"ב ע"א.)

במצב זה הנשמות נקראות "בנות ירושלים". הסוגריים הם הערה למדנית: בפרדס רימונים, בחלק המגדיר מונחים קבליים, מובאים שני פירושים של הזהר לביטוי, והראשון הוא הפירוש שניתן כאן.

שמקבלים עליהם בחי' יראה שלם דהיינו שלימות היראה כי היראה הוא מבחינת מלכותו ית' מלכות כל עולמים⁷ למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית

שהן מקבלות עליהן את בחינת היראה שלמה, כלומר את שלמות היראה. היראה נובעת מבחינת מלכותו יתברך, "מלכות כל השם ירושלים נדרש כ"יראה שלם", כלומר יראה שלמה. היראה מה' נובעת ממלכותו, ועל מלכות זו נאמר בתהילים "מלכות כל עולמים"

— היא חסרת גבול הן למעלה והן למטה, כלומר אין־סופית.

שהיא בחי' א"ס ובהשתלשלות המדרגות הנבראים אין בהם כח לקבל יראה זו בשלימות וכמ"ש להודיע לבני האדם גבורותיו⁸ וכבוד הדר מלכותו שכבוד הדר

שהיא בחינת אין סוף. ובהשתלשלות המדרגות אצל הנבראים אין בהם כוח לקבל יראה זו בשלמות. וכמו שכתוב: "להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו"; "כבוד הדר"

מכיוון שהמלכות היא אין־סופית, אין לנברא הנמצא בסדר המדרגות המשתלשלות יכולת לקבל את מלוא היראה שהיא תובעת. הפסוק מתהילים מראה כיצד היראה מגיעה לנבראים: באמצעות "גבורותיו" ו"כבוד הדר מלכותו"

מלכותו הוא מה שהמלאכים מקבלים עליהם עול מלכות שמים מחנה מיכאל באהבה ומחנה גבריאל כו' אלף אלפים וריבוא רבבות כו'⁹ ולגדודיו אין מספר.¹⁰

מלכותו הוא שהמלאכים מקבלים עליהם עול מלכות שמים: מחנה מיכאל באהבה ומחנה גבריאל וכו', "אלף אלפים וריבוא רבבות" וכו', ו"לגדודיו אין מספר"

"כבוד הדר מלכותו" הוא קבלת מלכות ה' על ידי המלאכים. מחנה מיכאל עובד באהבה ומחנה גבריאל (הטקסט נקט כאן ב"וכו") בדרכו שלו; מספרם עצום — "אלף אלפים" ועוד, עד שאין להם מספר.

שכל זה הוא יקר ותפארת גדולת מלכותו ית' ולהודיע לבני האדם אין זה אלא בבחי' גבורותיו הן בחי' הצמצומים רבים ושונים שבהשתלשלות המדרגות משא"כ הנשמה טרם בואה

כל זה הוא יקר ותפארת גדולת מלכותו יתברך. ואילו "להודיע לבני האדם" נעשה רק באמצעות בחינת "גבורותיו", שהן הצמצומים הרבים והשונים שבהשתלשלות המדרגות. לעומת זאת, הנשמה קודם בואה

כל עבודת המלאכים הזאת היא כבוד מלכות ה', אך היא מתגלה לנבראים רק באמצעות "גבורותיו", שאדמו"ר הזקן מפרש כצמצומים הרבים. המצמצמים את האור בכל שלב בירידתו. לכן הנבראים מקבלים יראה רק בצורה מוגבלת ומצומצמת.

לעוה"ז להתלבש בגוף שהן בחי' אין ממש הם מקבלים עליהם עול מלכות שמים בשלימות כמו שהוא בבחי' א"ס ממש ונקראו בנות ירושלים בבחי' בתולות אחריה רעותיה מובאות לך¹¹

לעולם הזה להתלבש בגוף, בהיותה בבחינת אין ממש, מקבלת עליה עול מלכות שמים בשלמות, כפי שהוא בבחינת אין סוף ממש. והן נקראות "בנות ירושלים", בבחינת "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך"

הנשמות קודם ירידתן הן בבחינת אין, ואין להן מציאות משל עצמן, ולכן הן מקבלות את מלכות ה' במלוא שיעורה האין-סופי. משום כך הן "בנות ירושלים", בעלות יראה שלמה, וגם ה"בתולות" ו"רעותיה" שבפסוק, ההולכות אחרי הכלה

(עיין בזח"ב קצ"ז ב' דרלי"ה א' רל"ח¹² א' ובמק"מ שם וצ"ל דהוא לפירוש השני שכפרדס וממילא מובן דלפי הראשון יש לפרש גם זה כמ"ש כאן ועיין עוד בפ' משפטים דק"ה סע"ב ובפ' אחרי דס"ז ע"ב)¹³

עיין בזה חלק ב, קצ"ז ע"ב, רל"ה ע"א ורל"ח ע"א, ובמקדש מלך שם. ויש לומר שזהו לפי הפירוש השני בפרדס; וממילא מובן שלפי הפירוש הראשון אפשר לפרש גם זאת כפי שנכתב כאן. עיין עוד בפרשת משפטים, דף ק"ה סוף ע"ב, ובפרשת אחרי, (דף ס"ז ע"ב)

סוגריים למדניים נוספים מפנים לקטעים בזהר על הפסוק של ה"בתולות" ולפירוש מקדש מלך עליהם. מצוין שם שקטעים אלה הולכים לפי הפירוש השני בפרדס, אך לפי הפירוש הראשון אפשר לפרש גם אותם כפי שהם מתפרשים כאן

ונקראו ג"כ עלמות כמ"ש עלמות אהבוך.¹⁴ והנשמות שירדו ונתלבשו בגוף ונפש הבהמי בעוה"ז היא נקרא כנסת ישראל היא מקור נשמות ישראל בשם כלה

והן נקראות גם עלמות, כמו שכתוב: "עלמות אהבוך". והנשמות שירדו והתלבשו בגוף ונפש הבהמית בעולם הזה נקראות יחד, כנסת ישראל, שהיא מקור נשמות ישראל; הן נקראות בשם "כלה"

"עלמות אהבוך" נותן לנשמות שטרם נולדו שם נוסף: עלמות. הנשמות שירדו נקראות יחד כנסת ישראל, כלומר קהילת ישראל במובן של מקור כל נשמות ישראל, והיא נקראת "כלה"

כי הקב"ה נקרא אצלם בשם חתן¹⁵ מלשון חות דרגא¹⁶ הוא בחי' המשכות אור א"ס ב"ה בנשמות.¹⁷ מפני שהקב"ה נקרא ביחס אליהן בשם "חתן", מלשון "חות דרגא", ירידה בדרגה; זו המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, אל הנשמות.

ה' הוא "החתן", מילה שאדמו"ר הזקן קושר לביטוי הארמי "חות דרגא", לרדת מדרגה, כפי שאדם יורד מדרגה כדי לשאת אישה. ירידת החתן אל הכלה היא המשכת אור אין סוף אל הנשמות

2 והיינו במ"ת דכתי' ביום חתונתו שאז הוא זמן הנשואין שכמו הנשואין עד"מ בחי' הזווג והיחוד הוא המשכת הטפה הנמשכת מן המוח של המשפיע בבחי' המקבל כו'.¹⁸

וזהו במתן תורה, שעליו נאמר "ביום חתונתו", שכן אז היה זמן הנישואין. שהרי בנישואין, על דרך משל, האיחוד והחיבור הם המשכת הטיפה הנמשכת מן המוח של המשפיע אל המקבל וכו'

המשנה מפרשת את "יום חתונתו" שבשיר השירים כיום מתן תורה בסיני — חתונתם של ה' וישראל. המשל הוא חיבור הנישואין, שבו, לפי תפיסת הפיזיולוגיה הקדומה שהטקסט מניח, טיפה הנמשכת מן המוח של המשפיע מגיעה אל המקבל

כך התורה היא בחי' חכמתו ורצונו ית' בבחי' אי"ס ב"ה ממש חכים ולא בחכמה ידיעא כו'

כך התורה היא חכמתו ורצונו יתברך בבחינת אין סוף ממש: "חכים ולא בחכמה ידיעא" וכו'.

ה"טיפה" שבמשל היא התורה, חכמתו ורצונו של ה' כפי שהם באין סוף עצמו. הביטוי הקבלי "חכים ולא בחכמה ידיעא" מדגיש שחכמת ה' אינה דומה לשום חכמה שאנו יכולים להשיג.

והמשכה זו בבחי' אי"ס ממש היא נתפסת ונקלטת בנשמות ישראל ס"ר אותיות התורה¹⁹ הן ס"ר המשכות לס"ר נשמות ישראל

והמשכה זו, בבחינת אין סוף ממש, נתפסת ונקלטת בנשמות ישראל: שישים ריבוא אותיות התורה הן שישים ריבוא המשכות. לשישים ריבוא נשמות ישראל.

החכמה האין-סופית מתקבלת ונקלטת בנשמות ישראל, כשם שזרע נקלט ונאחז. התורה נחשבת כבעלת שישים ריבוא אותיות, כנגד שישים ריבוא נשמות השורש של ישראל, כך שלכל נשמה אות משלה המשמשת לה צינור.

ולכן ארז"ל שמלמדין את התינוק בבטן אמו²⁰ את כל התורה כו' כדי להיות נתפס ונקלט בנשמתו אור וחיות מאותיות התורה שהן הארת אור אי"ס ב"ה חכים ולא בחכמה ידיעא כו'

ולכן אמרו רבותינו ז"ל שמלמדים את התינוק בבטן אמו את כל התורה וכו', כדי שאור וחיות מאותיות התורה ייתפסו וייקלטו בנשמתו; שהרי הן הארה מאור אין סוף, ברוך הוא, "חכים ולא בחכמה ידיעא" וכו'.

הגמרא מלמדת שתינוק שטרם נולד לומד את התורה כולה ברחם. אדמו"ר הזקן מסביר לשם מה הדבר נעשה: כדי שאור אותיות התורה, שהן הארה מאין סוף, ייקלט בנשמה מתחילת דרכה.

ואזי נקרא נשמות ישראל בשם כלה שמקבלת הטפה כו' ועיין באדרא זוטא²¹ (דף ר"צ ע"ב):

ואז נשמות ישראל נקראות בשם "כלה", המקבלת את הטיפה וכו'. ועיין באדרא זוטא (דף ר"צ ע"ב).

מכיוון שהנשמות מקבלות את ה"טיפה" של החכמה האלוקית, הן נקראות "כלה". הטקסט מפנה את הקורא לאדרא זוטא, החלק המסיים של הזוהר, בנושא זה.

קטע 2 • 31-5

תלתלים שחורים ושער לבן

3 ב והנה בחי' כלה זו שהיא בחי' מקור לנשמות שירדו ונתלבשו בגוף אומרת לבנות ירושלים הן הנשמות שלא ירדו שעדיין הן בבחי' טהור' היא שהן כלולות במאצילן בבחי' אין ממש.

ב. והנה בחינת כלה זו, שהיא מקור לנשמות שירדו והתלבשו בגוף, אומרת לבנות ירושלים — הן הנשמות שלא ירדו ועדיין הן בבחינת "טהורה היא", שכן הן כלולות במאצילן בבחינת אין ממש.

החלק השני מתחיל. ה"כלה", מקור הנשמות שירדו והתלבשו בגופים, מדברת עתה אל "בנות ירושלים" — הנשמות שנותרו למעלה, עדיין "טהורות" וכלולות בה'.

עם היות כי שחורה אני מחמת ירידתי לעוה"ז והתלבשותי בגוף הגשמי הריני נאווה יותר מבנות ירושלים כי

אף על פי ש"שחורה אני" מחמת ירידתי לעולם הזה והתלבשותי בגוף הגשמי, הרי אני נאווה יותר מבנות ירושלים. כי

טענתה פרדוקסלית: ירידתה לגוף הגשמי השחירה אותה, ובכל זאת היא יפה יותר מהנשמות שלא ירדו. בהמשך המאמר יוסבר כיצד השחרות עצמה היא מקור יופייה.

הנה ענין שחורה אני בבחי' כלה הוא כמ"ש קוצותיו תלתלים שחורות כעורב²² תלתלים תלי תלים של הלכות²³ שהן קוצותיו בחי'

הנה ענין "שחורה אני" בבחינת כלה הוא כמו שכתוב: "קוצותיו תלתלים שחורות כעורב". "תלתלים" נדרש כ"תלי תלים" של הלכות, שהן "קוצותיו", בבחינת

שיר השירים מתאר את מחלפות אהובו כ"תלתלים שחורות כעורב". הגמרא דורשת "תלתלים" כ"תלי תלים": מכל תג של אותיות התורה אפשר ללמוד תלי תלים של הלכות. לכן ה"קוצות השחורות" הן מכלול ההלכה הרחב לפרטיו.

שערות ונימין הנמשכות מן המוח בריבוי התחלקות וכך הן תלי תלים של הלכות המשכות מחכמה עילאה חכים ולא בחכמה ידיעא כו'. הן בבחי' שחורות.

שערות ונימין הנמשכות מן המוח ומתחלקות לריבוי פרטים. כך גם תלי תלים של הלכות נמשכים מחכמה עילאה, "חכים ולא בחכמה ידיעא" כו', והן בבחינת שחורות.

השערות צומחות מן הראש ונחלקות לנימים רבים מספור; כך גם הלכות התורה מסתעפות מחכמת ה' העליונה לפרטים אינסופיים. ענפי ההלכה הללו הם שהפסוק מכנה "שחורים".

4 והענין יובן בהקדים לבאר כי הנה כתיב ושער רישי' כעמר נקא²⁴ שהשערות הן בבחי' לבנונית וכתוב קוצותיו תלתלים שחורות²⁵ כו'.

והענין יובן בהקדמת ביאור הכתוב: "ושער רישיה כעמר נקא", כלומר השערות הן בבחינת לבנונית; ואילו כתוב "קוצותיו תלתלים שחורות" וכו'.

דניאל רואה את עתיק יומין ושער ראשו "כעמר נקא" — כצמר נקי, כלומר לבן; ואילו בשיר השירים נאמר על הקוצות שהן שחורות. אדמו"ר הזקן יסביר מדוע השערות מתוארות לפעמים כלבנות ולפעמים כשחורות.

אך הענין כי הנה בחי' השערות הן המשכות שהן מבחי' חסד ורב חסד²⁶ שנמשך ונתפשט עד למטה כמשל השערות שנמשכות באורך

אך הענין הוא שבחינת השערות היא המשכות שמקורן בבחינת חסד ו"רב חסד", הנמשכת ומתפשטת עד למטה, בדומה לשערות הנמשכות לאורך

בקבלה, "שערות" הן צינורות של המשכה אלוקית הנמשכים הרחק ממקורם, כשם שהשער צומח הרחק מן הראש. צינורות אלה באים מחסד, טובו של ה' המגיע גם למדרגות הנמוכות ביותר, ומ"רב חסד", אחת משלוש עשרה מידות הרחמים.

רב והן תלי תלים של הלכות ודקדוקי סופרים²⁷ שבכל מצוה כמ"ש (משלי ד') סלסלה ותרוממך²⁸. פי' סלסלה כמארז"ל (ר"ה כ"ו ב') קא מהפך בשעריה²⁹ כו'.

רב. והן תלי תלים של הלכות ודקדוקי סופרים שבכל מצווה, כמו שכתוב (משלי ד'): "סלסלה ותרוממך". "סלסלה" פירושו, כדברי רבותינו ז"ל (ראש השנה כ"ו ע"ב): "קא מהפך בשעריה" וכו'.

צינורות ארוכים ומסתעפים אלה הם תלי תלים של הלכות והפרטים מדרבנן שבכל מצווה. הגמרא מסבירה את "סלסלה" שבמשלי באמצעות שפחה מבית רבי שאמרה על אדם שהוא "מהפך בשערו". לשבח את התורה פירושו להפוך בה שוב ושוב, כשם שמטפלים בשיער, עד לפרטים הקטנים ביותר.

אך יש שערות שנמשכות ומתלבשות בבחי' לבנונית הוא בחי' חסד שהן ההלכות רבות שבמ"ע בקרבנות ותרומות ומעשרות וציצית ותפילין ושבת כו'. איך תהי' המצות נעשית בקרבן להיות עולה לרצון לפנייהי³⁰ וריח ניחוח³¹ כו'.

אבל יש שערות הנמשכות ומתלבשות בבחינת לבנונית, שהיא בחינת חסד; אלו הן ההלכות הרבות שבמצוות עשה — בקרבנות, תרומות ומעשרות, ציצית ותפילין, שבת וכו': כיצד לקיים את המצווה בקרבן כדי שיעלה לרצון לפני ה' ויהיה ריח ניחוח וכו'.

יש "שערות" לבנות: ההלכות הרבות של מצוות עשה, כגון קרבנות, תרומות, מעשרות, ציצית, תפילין ושבת. הן מלמדות כיצד לקיים את המצווה, למשל כיצד להקריב קרבן כדי שיהיה "לרצון לפני ה'" ו"ריח ניחוח".

5 וכן בשאר כל המצות שהן המשכות חכמה עילאה בבחי' חסד להעלות הדברים הגשמיים בעשייתן כמצותן ולקשרם באור ה' וקדושתו והן השערות הנמשכות מבחי' שער רישיה כעמר נקא³² שהוא לובן העליון וחסד עליון דאקרי רב חסד³³ כו'.

וכן בכל שאר המצוות, שהן המשכות של חכמה עילאה בבחינת חסד, כדי להעלות דברים גשמיים באמצעות קיומם כמצוותם, ולקשור אותם באור ה' ובקדושתו. אלו הן השערות הנמשכות מבחינת "שער רישיה כעמר נקא", שהיא הלובן העליון והחסד העליון הנקרא "רב חסד" וכו'.

כל מצוות עשה הן צינורות של חכמת ה' העליונה דרך חסד, וקיומן כראוי מעלה את החפצים הגשמיים המשמשים בהן — צמר הציצית, קלף התפילין וכדומה — וקושר אותם לקדושת ה'. אלו הן ה"שערות הלבנות" שבחזון דניאל, מן הלובן העליון שהוא חסדו של ה'.

אבל השערות השחורות הן הלכות שנמשכו ונתפשטו כמצות ל"ת להפריד הרע מן הטוב ולדחותו מן הקדושה שאינו עולה ונכלל באור ה' וקדושתו.

אבל השערות השחורות הן ההלכות שנמשכו והתפשטו במצוות לא תעשה, כדי להפריד את הרע מן הטוב ולהרחיקו מן הקדושה, שכן הוא אינו עולה ונכלל באור ה' ובקדושתו.

ה"שערות השחורות" הן הלכות האיסורים. תפקידן הפוך מתפקידן של מצוות עשה: להפריד את הרע מן הטוב ולהרחיקו מן הקדושה, שכן דבר אסור אינו יכול להתעלות ולהיכלל באור ה'.

אכזריותו של העורב, וצדקה

6 ועי' נאמר שחורות כעורב.³⁴ פי' כעורב שהוא אכזרי כך יש בבחי' שערות הללו בחי' אכזריות שהרי גם בדבר האסור ופסול כו'

ועל כך נאמר "שחורות כעורב". פירוש "כעורב": כשם שהעורב אכזרי, כך יש בבחינת שערות אלו צד של אכזריות. שהרי גם בדבר האסור או הפסול וכו'

העורב נחשב אכזרי, לפי שסברו שהוא מזניח את גוזליו; לכן "שחורות כעורב" רומז לכך שיש בשערות השחורות האלה צד של אכזריות. אדמו"ר הזקן מסביר את האכזריות מתוך ההתבוננות במה שאסור.

נמשך נצוץ וחיות אלקי המחיה ומהווה אותו שבלעדי ניצוץ וחיות אלקי לא יתקיים כלל ועכ"ז לא יעלה הניצוץ אלקי שבו לרצון לפני הוי' להתכלל באורו וקדושתו ית' רק נדחה לחוץ

נמשכים ניצוץ וחיות אלו קיים המחיים ומהווים אותו, שכן בלעדי הניצוץ והחיות האלו קיים לא היה מתקיים כלל; ובכל זאת, הניצוץ האלו קיים שבו אינו עולה לרצון לפני ה' כדי להיכלל באורו ובקדושתו יתברך, אלא נדחה החוצה.

שום דבר אינו יכול להתקיים בלי ניצוץ אלו קיים המחיה אותו, ולכן גם בדבר אסור יש ניצוץ כזה. אך האיסור פירושו שאי אפשר להעלות את הניצוץ לקדושה באמצעות שימוש בדבר; הדבר נדחה ומורחק.

והרי זה כמו אכזריות על הניצוץ אלקי שבו גם צריך האדם להתנהג בנפשו במדת אכזריות להיות סר מרע בבחינת אתכפייא כו' בכמה גדרים וסייגים דקדוקי סופרים קדש א"ע כמותר לך³⁵ כו'

והרי זו מעין אכזריות כלפי הניצוץ האלו קיים שבו. גם על האדם לנהוג בנפשו במידת אכזריות, להיות סר מרע בבחינת אתכפייא וכו', באמצעות גדרים וסייגים רבים, דקדוקי סופרים, ו"קדש עצמך כמותר לך" וכו'.

דחיית דבר שיש בו ניצוץ אלו קיים היא מעין אכזריות כלפי אותו ניצוץ. גם האדם צריך לנהוג כך כלפי עצמו: אתכפייא, הכנעת הרצונות שלו, והוספת גדרים מדרכנן, כפי שאומרת הגמרא: "קדש עצמך כמותר לך".

ולכן נקרא בבחי' שחורות כעורב (וע' בזהר ח"ג קל"ב א' ק"מ ע"א ע"ט ב' קכ"ז ב'. ח"ב קי"א א')

ולכן הוא נקרא "שחורות כעורב". (ועי' בזהר חלק ג, קל"ב ע"א, ק"מ ע"א, ע"ט ע"ב, קכ"ז ע"ב; חלק ב, קט"ז ע"א.)

משום כך הלכות האיסור נקראות "שחורות כעורב". הסוגריים מונים קטעים בזהר הדנים בשערות השחורות והלבנות.

ועי' נאמר שחורה אני שמקבלת בחי' הטפה היא בחי' ח"ע בבחי' שחורה דהיינו בבחי' ההלכות ודקדוקי סופרים שהן קוצותיו תלתלים שחורות כעורב כנ"ל.

ועל כך נאמר "שחורה אני", שכן היא מקבלת את בחינת הטיפה — חכמה עילאה — בבחינת שחורה, כלומר בדמות ההלכות ודקדוקי סופרים, שהן "קוצותיו תלתלים שחורות כעורב", כפי שנתבאר לעיל.

כעת אפשר לפרש את "שחורה אני" כך: הכלה, הנשמה שירדה, מקבלת את חכמת ה' העליונה בצורתה ה"שחורה" — פרטי ההלכה והסייגים מדרכנן. הנשמות שלמעלה אינן זקוקות להלכות כאלה; הן שייכות לנשמה שחיה בעולם הזה.

וגם שחורה אני בבחי' קיום המצות מעשיות שהן בדברים המלובשים בגשמיות ממש וכללותן היא צדקה

וגם "שחורה אני" בבחינת קיום המצוות המעשיות, הנעשות בדברים המלובשים בגשמיות ממש; וכללותן היא צדקה

יש משמעות נוספת ל"שחורה אני": המצוות המעשיות נעשות באמצעות דברים גשמיים, וכולן כלולות בצדקה. בחסידות מכונה הצדקה לעיתים קרובות כלל המצוות.

שהיא בגשמיות ממש וחיובה הוא ע"י עסק האדם בעוה"ז שעוסק בפרקמטיא ומרויח בה שע"ז נתחייב בצדקה. ובשעה שהוא עוסק בפרקמטיא נמצא שהוא מלובש בענייני עוה"ז ממש.

שהיא בגשמיות ממש, וחיובה בא לאדם בשל עיסוקו בעולם הזה: הוא עוסק במסחר ומרויח, ועל ידי כך מתחייב בצדקה. ובשעה שהוא עוסק במסחר הוא שקוע בענייני העולם הזה ממש.

הצדקה היא "שחורה" משום שהיא קשורה לכסף גשמי, והאדם מתחייב בה רק מפני שהוא עמל לפרנסתו. כשהוא עוסק במסחר, הוא שקוע בענייני העולם הזה.

עכ"ז ונאווה שבצדקה כתיב וצדקה תרומם גוי³⁶ שע"י שנותן צדקה לעני מעמלו ויגיעו חיי נפשו הוא מעלה ומרומם את כל נפש הבהמית וחיותה:³⁷

ובכל זאת "ונאווה", שהרי על הצדקה נאמר "וצדקה תרומם גוי": כשאדם נותן צדקה לעני מתוך עמלו ויגיעו, שהם חיי נפשו, הוא מעלה ומרומם את כל הנפש הבהמית שלו ואת חיותה.

ובכל זאת הצדקה עושה את הנשמה "נאווה", משום ש"צדקה תרומם". הכסף שאדם הרויח בעמל כרוך בחיי נפשו ממש, ולכן בנתינתו הוא מעלה את הנפש הבהמית ואת כל החיות שהשקיע בהשגתו.

קטע 4 • 71-8

חומש לפרעה: גילוי וארבע הידיים

7 וזהו ונתתם חמישית לפרעה³⁸ שע"י הצדקה שנותן חומש מיגיעו נעשה בחי' פרעה הוא בחי' גילוי מלשון כי פרעה אהרן³⁹ שנמשך גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו

וזהו [פירוש] "ונתתם חמישית לפרעה": באמצעות הצדקה, שבה הוא נותן חמישית מיגיעו, נעשית בחינת פרעה, שהיא בחינת גילוי, מלשון "כי פרעה אהרן": גילוי אור אין סוף עצמו, כרוך הוא, נמשך על נפשו

יוסף הורה למצרים לתת חמישית מתבואתם לפרעה. אדמו"ר הזקן דורש את פרעה לפי שורש המילה, כמו בפסוק "כי פרעה אהרן", שמשמעותו גילוי וחשיפה: נתינת חמישית מההכנסה לצדקה מביאה גילוי של אור אין סוף על הנפש

לכן אומרים קודם כל מצוה ברוך אתה הוי' אלקינו שכרוך ונמשך אור א"ס ב"ה מעולם ועד עולם בבחי' אתה

לכן אומרים לפני כל מצווה: "ברוך אתה הוי' אלקינו", כלומר שאור אין סוף, ברוך הוא, יהיה "ברוך" — נמשך — "מעולם ועד עולם", בבחינת "אתה"

זו משמעות הברכה שאומרים לפני כל מצווה. את המילה "ברוך" דורשים מלשון המשכה: המצווה ממשיכה את אור אין סוף מהעולם העליון ביותר אל העולם הזה, כדי שיהיה אפשר לפנות אליו כ"אתה".

דהיינו בבחי' גילוי כאלו הוא לנוכח להיות הוי' אלקינו ממש להיות נתפס ונקלט אלקותו ית' בנפש ממש

כלומר בבחינת גילוי, כאילו הוא נוכח מולו, כך שהוי' יהיה ממש "אלקינו": שהאלקות שלו יתברך תיקלט ותיתפס ממש בנפש.

"אתה" הוא לשון פנייה למי שנוכח מול האדם, ולכן הברכה מבקשת שהי' יתגלה. "הוי' אלקינו" פירושו שהי' הנשגב נעשה ממש שלנו, והאלקות שלו נקלטת בנפש עצמה.

ועל ה אמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו⁴⁰ דהיינו שיהא נתפס ונקלט בו בחי' תלמודו שהוא בחי' חכמה עילאה

, ועל כך אמרו רז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"; כלומר, שתורתו, שהיא בחינת חכמה עילאה, תיקלט ותיתפס בו.

בגמרא נאמר: "אשרי מי שבא לכאן [לעולם הבא] ותלמודו בידו". "בידו" פירושו שהתורה שלמד נקלטה בו ונמצאת אצלו כאמת, שכן מה שלומדים הוא חכמה עילאה.

כמו האשה שקולטת הטפה עד"מ שאם אינו נתפס ונקלט בבחי' נשמתו אור התורה הרי זה

כמו אישה שקולטת את הטיפה, על דרך משל. כי אם אור התורה אינו נתפס ונקלט בנשמתו, הרי הוא

אחיות האדם בלימודו נמשלה לקליטת זרע בעת העיבור. נשמה שאור התורה אינו נקלט בה דומה לאישה שאינה מתעברת.

כמו האשה הפולטת כו' (עמ"ש מענין קליטה גבי שמיני עצרת בד"ה הי' לי בעוזרי ובד"ה טוב לחסות וגם בשאר דרושים שם)

כמו אישה שפולטת אותה וכו'. (ראו מה שנכתב בעניין הקליטה לגבי שמיני עצרת, במאמר המתחיל "הי' לי בעוזרי" ובמאמר המתחיל "טוב לחסות", וכן בשאר הדרושים שם.)

הסוגריים מפנים למאמרים על שמיני עצרת, שבהם מתבאר בהרחבה עניין הקליטה.

וזהו ונתתם חמישית לפרעה⁴¹ שנעשה בחי' פרעה וגילוי בנפשו ממש (עמ"ש על פסוק זה בע"ח) (שער ל"א פ"ז)^{42, 43} ובלק"ת פ' ויגש ומזה נמשך להיות וארבע הידות⁴⁴ יהי לכם כי

וזהו "ונתתם חמישית לפרעה": שבנפשו ממש נעשות בחינת פרעה וגילוי. (ראו מה שנכתב על פסוק זה בעץ חיים, שער ל"א, פרק ז', ובלקוטי תורה [של האריז"ל], פרשת ויגש.) ומתוך כך נמשך "וארבע הידות יהיה לכם", כי

הפסוק "ונתתם חמישית לפרעה" פירושו אפוא גילוי בתוך הנפש עצמה. הטקסט מציין שגם עץ חיים ולקוטי תורה של האריז"ל על פרשת ויגש מפרשים את הפסוק הזה. המילים הבאות, "וארבע הידות יהיה לכם", שפירושן המילולי "ארבע ידות", מתארות את התוצאה של הנתינה.

הנה בחי' ארבע הידות הן יד הגדולה יד החזקה יד רמה וזרוע הנטויה. יד הגדולה הוא מ"ש וירא ישראל את היד הגדולה⁴⁵ אשר עשה ה' במצרים.

ארבע הידות הן היד הגדולה, היד החזקה, היד הרמה והזרוע הנטויה. היד הגדולה היא כמו שנאמר: "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים".

ארבע ה"ידות" הן ארבעה ביטויים לכוח אלוקי בתורה: היד הגדולה, היד החזקה, היד הרמה והזרוע הנטויה. היד הגדולה היא זו שישראל "ראו" בקריעת ים סוף.

פ"י שאפילו בבחינת מצרים יש בחי' המשכת והתפשטות בחי' היד הגדולה שנמשכה ונתפשטה עד למטה מאד אפילו בבחינת מצרים

כלומר, גם בבחינת מצרים יש המשכה והתפשטות של בחינת היד הגדולה, שנמשכה והתפשטה למטה מאוד, אפילו בבחינת מצרים;

"היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים" מראה שחסדו של ה' הגיע אפילו למצרים, המקום הנמוך ביותר. אדמו"ר הזקן מפרש את מצרים כמצב רוחני, מן הדרגות הנמוכות ביותר בנפש.

דהיינו שנמשך חסד עליון כ"כ שאפילו בבחינת נפש השפלה ממדרגות תחתונות שבעשיה ומלובשת בגשמיות ממש נופלין הרהורי תשובה.

כלומר, חסד עליון נמשך בעוצמה רבה כל כך, עד שגם בנפש שפלה, מן הדרגות התחתונות שבעשיה, המלובשת בגשמיות ממש, עולים הרהורי תשובה.

היד הגדולה היא חסד עליון שמגיע נמוך כל כך, עד שהרהורי תשובה עולים גם בנפש שפלה השקועה בגשמיות. הרהור כזה אינו הישג של האדם עצמו; הוא "נופל" בו מלמעלה.

8 וזהו ענין יד הגדולה אך הנה נודע שלאום מלאום יאמץ⁴⁶ וזה לעומת זה עשה אלקים⁴⁷ ואלמלא הקב"ה עוזרו⁴⁸ כו'

וזהו ענין היד הגדולה. אך ידוע ש"לאום מלאום יאמץ", "זה לעומת זה עשה אלקים", ו"אלמלא הקב"ה עוזרו" וכו'

לאחר היד הגדולה עולה הצורך בעזרה. הקדושה והצד שכנגדה שקולים זה כנגד זה, ככתוב "זה לעומת זה עשה אלקים"; כשצד אחד מתחזק, הצד האחר נחלש, כמו שני העמים שבבטנה של רבקה. הגמרא אומרת שיצרו הרע של האדם היה גובר עליו "אלמלא הקב"ה עוזרו"

ועזר זה וסיוע זה נקרא יד החזקה לנצח ולכבוש כו' ויד רמה היינו לרומם ולקשר נפשו בקיום ואהבת
בכל לבבך⁴⁹ כו'

עזרה וסיוע אלה נקראים היד החזקה — לנצח ולכבוש וכו'. היד הרמה היא לרומם ולקשור את נפשו בקיום "ואהבת... בכל לבבך" וכו'.

העזרה האלוקית המאפשרת לאדם לנצח במאבקו הפנימי היא "היד החזקה". "היד הרמה" מרוממת את הנפש עוד יותר וקושרת אותה לאהבת ה' "בכל לבבך".

וזרוע הנטויה הוא ג"כ בחי' יד שביד יש ג' פירקין העליונה נקרא זרוע היא בבחי' נטויה שהיא פשוטה למטה מטה בבחי' וימינו תחבקני⁵⁰ כאדם החובק כו'. שלא להיות בבחי' נפרד ח"ו כו'.

גם הזרוע הנטויה היא בחינת יד, שהרי ביד יש שלושה פרקים, והעליון נקרא זרוע. היא "נטויה", פשוטה למטה־מטה, בבחינת "וימינו תחבקני", כמו אדם המחבק וכו', כדי שלא תהיה חלילה בחינת נפרד וכו'.

הזרוע, החלק העליון של הגפה, היא ה"יד" הרביעית: היא "נטויה" ומגיעה למטה מאוד כדי לחבק, כמו שנאמר "וימינו תחבקני". החיבוק הזה מונע מהנפש להיות נפרדת מהי.

וכ"ז הוא נמשך ע"י הצדקה שע"י זה וארבע הידות יהי לכם לזרע השדה⁵¹ שבזמן הגלות הכל הוא רק בבחינת זריעה אור זרוע לצדיק⁵² כו' כמ"ש במדרש:

כל זה נמשך באמצעות הצדקה, שבאמצעותה "וארבע הידות יהיה לכם לזרע השדה"; כי בזמן הגלות הכול הוא רק בבחינת זריעה, "אור זרוע לצדיק" וכו', כמו שנאמר במדרש.

כל ארבע הידיים נמשכות באמצעות הצדקה, כפי שממשיך הפסוק: "לזרע השדה". בגלות הכול הוא בבחינת זריעה בלבד, ככתוב "אור זרוע לצדיק"; מה שנזרע כעת יצמח ויתגלה בעתיד.

קטע 5 • 91

דברי סופרים והשורש הנעלה של האיסורים

9 ג ובבחי' התורה שהיא בבחי' שחורה והלכות ודקדוקי סופרים שבמצוי ל"ת שהן בבחינת שחורות כעורב הנ"ל.

ג. ובבחינת התורה שהיא בבחינת שחורה — ההלכות ודקדוקי סופרים שבמצוות לא תעשה, שהם בבחינת "שחורות כעורב" הנזכרת לעיל:

כאן מתחיל החלק השלישי. אדמו"ר הזקן חוזר אל הצד ה"שחור" של התורה — תקנות חז"ל והגדרים שסביב האיסורים — ומראה כעת מדוע הוא נעלה למעשה.

הנה אמרו ז"ל ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה.^{53,54} והענין כי הנה בשלשה דברים ברא הקב"ה את עולמו בספר וסופר וסיפור.^{55,56}

אמרו רז"ל: "ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה". הענין הוא שהקב"ה ברא את עולמו בשלושה דברים: ספר, סופר וסיפור.

המדרש על שיר השירים דורש את "כי טובים דודיך מיי" כאמירה של ה' שדברי סופרים, תקנות חז"ל, ערבים עליו יותר מיי" התורה עצמה. כדי להסביר זאת הוא מביא את ספר יצירה: העולם נברא באמצעות ספר, סופר וסיפור.

ספר זו תורה שבכתב וסופר למעלה מבחי' ספר היא בחי' תורה שבעל פה כי לכן נקרא דברי חכמים דברי סופרים שהן למעלה מבחי' ספר

ספר הוא התורה שבכתב, וסופר — שנעלה מבחינת ספר — הוא בחינת תורה שבעל פה. לכן דברי חכמים נקראים "דברי סופרים": הם למעלה מבחינת ספר.

הוא מקביל את המושגים לשתי התורות: ה"ספר" הוא התורה שבכתב, וה"סופר", שעומד מעל הספר משום שהוא כותב אותו, הוא התורה שבעל פה. לכן דברי החכמים נקראים "דברי סופרים".

(ועמ"ש מזה בד"ה זה שמי וד"ה לבך יהגה אימה איה סופר ובמ"א על פסוק ושאתם מים בששון) הוא בחי' תורה שבכתב שמח"ע שהוא בחי' נר מצוה ותורה אור.⁵⁷

ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "זה שמי", במאמר המתחיל "לבך יהגה אימה איה סופר", ובמקום אחר על הפסוק (הוא בחינת התורה שבכתב, שמקורה בחכמה עילאה, והיא בחינת "נר מצוה ותורה אור" [ספר]). "ושאתם מים בששון"

הסוגריים מפנים למאמרים נוספים המפתחים את אותו רעיון. מקורה של התורה שבכתב הוא בחכמה עילאה, והיא נקראת "אור", כמו בפסוק "נר מצוה ותורה אור".

והנה אור הנר המאיר הוא מגוון הסמוך לפתילה אבל הגוון לבן המקיף עליו הוא אינו מאיר בעצמו

והנה, האור המאיר שבנר בא מהגוון הסמוך לפתילה; אבל הגוון הלבן המקיף אותו אינו מאיר בעצמו

משל מאור הנר: האור המאיר בפועל בא מחלק הלהבה הסמוך לפתילה. הגוון הלבן המקיף אותה אינו מאיר בעצמו

אלא הוא מקור האור שממנו נמשך ומתפשט האור המאיר וכך הם דברי חכמים נק' דברי סופרים

,אלא הוא מקור האור, שממנו נמשך ומתפשט האור המאיר. וכך גם דברי חכמים, הנקראים "דברי סופרים"

אף על פי כן, הגוון הלבן המקיף את הלהבה הוא מקור האור שממנו נמשך האור המאיר. דברי סופרים דומים לו

שמהם נמשך להיות בחיי הספר היא בחיי תורה אור והם הם בבחי' מקור האור בחיי המקיף שהוא בחיי ישת חשך סתרו⁵⁸

שמהם נמשכת בחינת הספר, בחינת "תורה אור"; והם עצמם בבחינת מקור האור, בחינת המקיף, שהיא בחינת "ישת חושך סתרו".

דברי חז"ל הם המקור הנסתר שממנו יוצא אור התורה שבכתב. גם הם בחינת מקיף, דרגה גבוהה מכדי להאיר בגלוי, המתוארת בפסוק "ישת חושך סתרו": ה"חושך" שבה גבוה מן האור הגלוי, ולכן הם "שחורים".

ולכן רוב דקדוקי סופרים הם במצות לא תעשה ששם הרבה גדרים וסייגים לתורה יותר מבמצות עשה כי בחיי מצות ל"ת יש בהן יתרון ומעלה יתירה מבמצות עשה.

ולכן רוב דקדוקי סופרים הם במצוות לא תעשה, שבהן יש לתורה גדרים וסייגים רבים יותר מאשר במצוות עשה; שכן במצוות לא תעשה יש יתרון ומעלה על פני מצוות עשה.

לכן רוב הגדרים שקבעו חז"ל מקיפים את האיסורים ולא את מצוות העשה. כפי שהוא עתיד להראות, שורשם של האיסורים גבוה יותר.

כמארז"ל זכרי עם^{59,60} וי"ה רמ"ח שמי עם י"ה שס"ה שהל"ת הם בבחינת י"ה שהוא למעלה מו"ה כי המ"ע הם בבחי' שם וי"ה עלמא דאתגליא

כמאמר רו"ל: "זכרי עם וי"ה, רמ"ח; שמי עם י"ה, שס"ה". מצוות לא תעשה הן בבחינת י"ה, שהיא למעלה מו"ה, כי מצוות עשה הן בבחינת שם וי"ה, עלמא דאתגליא.

את הפסוק "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור" דורשים בזהר על דרך הגימטריה: "שמי" בצירוף אותיות י"ה עולה שס"ה, כמניין מצוות לא תעשה; "זכרי" בצירוף וי"ה עולה רמ"ח, כמניין מצוות עשה. י"ה, החלק הראשון של שם הוי", הוא החלק העליון והנסתר; וי"ה הוא החלק התחתון, "העולם הגלוי".

כי רמ"ח פיקודין רמ"ח אברים דמלכא⁶¹ שהן כלים ומשכן להחיות הנמשך ומתפשט בהם מעצם הנפש שהחיות מתלבש בהם ממש להיות האברים נשמעים לרצונו כו.

כי "רמ"ח פיקודין רמ"ח אברים דמלכא": הם כלים ומשכן לחיות הנמשכת ומתפשטת בהם מעצם הנפש. החיות מתלבשת בהם ממש, כך שהאברים נשמעים לרצונו וכו'.

תיקוני זוהר מכנה את רמ"ח מצוות העשה "רמ"ח אברים דמלכא". כשם שחיות הנפש מלוכשת בגלוי באיברי הגוף, כך שהם עושים את רצונה, מצוות העשה הן כלים שאורו של ה' שורה בהם בגלוי.

אבל הל"ת הם בבחינת י"ה שהוא בבחי' עלמא דאתכסיא שאין החיות ואור א"ס מבחי' זו מתלבש בגילוי הנפש

אבל מצוות לא תעשה הן בבחינת י"ה, שהיא בחינת עלמא דאתכסיא, שכן החיות ואור אין סוף שבבחינה זו אינם מתלבשים בנפש באופן גלוי,

האיסורים שייכים ל"עולם הנסתר": האור הנמשך דרכם אינו נכנס לנפש באופן גלוי ומורגש.

אלא בבחי' העלם בבחי' ואתה משמרה בקרבי⁶² לפי שאין בנפש כלי ומשכן להשראת אור אי"ס ב"ה בבחי' זו להיות בבחי' גילוי בהתלבשות ממש

אלא בהעלם, בבחינת "ואתה משמרה בקרבי", משום שאין בנפש כלי ומשכן להשראת אור אין סוף, ברוך הוא, בבחינה זו, באופן שיהיה גלוי ומלוכש ממש

האור נוכח בנפש רק בהעלם, כפי שנאמר בברכת הבוקר על הנשמה: "ואתה משמרה בקרבי". פשוט אין בנפש כלי שיכול להכיל בגלוי דרגה זו.

אלא בבחי' שלילה בחי' לא כמ"ש בארץ לא זרועה⁶³ שהוא זרועה בבחי' לא כו' וכמ"ש במ"א שזהו ענין דביקת הנפש באלקות למעלה בשרשה בבחינת סובב ישת חושך סתרו כו'

אלא בבחינת שלילה, בבחינת "לא", כמו שנאמר "בארץ לא זרועה" — שהיא זרועה בבחינת "לא" וכו'. וכמו שהוסבר במקום אחר, זהו ענין דבקות הנפש באלקות למעלה, בשורשה, בבחינת סובב, "ישת חושך סתרו" וכו'

האור מתקבל רק באמצעות שלילה, על ידי הימנעות מעשייה. הביטוי של ירמיהו "ארץ לא זרועה" נדרש כארץ "זרועה בלא": מצוות לא תעשה, שענינן "לא תעשה", נוטעות את האור הזה בנפש ומחברות אותה לה' בשורשה, בבחינת סובב, האור המקיף את כל העולמות

בחי' חושך ולא אור נגלה כו' שא"א להגיע לבחי' זו בבחי' מעשה המצות אשר יעשה אותם האדם אלא בבחי' ל"ת שהוא בחי' שלילה ולא כו'.

בחינת חושך ולא אור גלוי וכו', שכן אי אפשר להגיע לבחינה זו באמצעות מעשה המצוות שהאדם עושה; אפשר להגיע אליה רק באמצעות מצוות לא תעשה, שהן בחינת שלילה ו"לא" וכו'

"חושך" כאן פירושו אור גבוה מכדי להתגלות. שום מעשה חיובי אינו יכול להגיע אליו; רק ההימנעות, ה"לא" של מצוות לא תעשה, מחברת את הנפש אליו

קטע 6 • 101-13

אופנים מעל שרפים

10 ועי' יערה עליו רוח ממרום^{64, 65} השראת אור אי"ס ב"ה הסובב כל עלמין בנפשו וכו' תתעלה גם נפשו הבהמית כי

ובאמצעות כך "יערה עליו רוח ממרום": אור אין סוף, הסובב כל עלמין, שורה בנפשו. וכך תתעלה גם נפשו הבהמית, כי

דברי ישעיהו "יערה עליו רוח ממרום" מתארים את התוצאה: באמצעות מצוות לא תעשה האור המקיף שורה בנפש. אז גם הנפש הבהמית מתרוממת, וכעת הוא מסביר כיצד

הנה הנפש הבהמית שרשה מבחי פני אריה פני שור שבמרכבה כוי משמרי אופנים שהן למטה מהשרפים כוי.

שורש הנפש הבהמית הוא מבחינת פני אריה ופני שור שבמרכבה וכו', משומרי האופנים, שהם למטה מהשרפים וכו'.

במראה המרכבה של יחזקאל יש לחיות פני אריה, שור, נשר ואדם. שורש הנפש הבהמית הוא כ"אריה" וב"שור", מבין האופנים, סוג של מלאכים הנמוך מן השרפים.

אך הנה כתיב והאופנים ינשאו לעומתם⁶⁶ והאופנים ברעש גדול כוי. כי הנה השרפים אומרים קדוש ומובדל כוי

, אבל נאמר "והאופנים ינשאו לעומתם", וכן "והאופנים ברעש גדול" וכו'. כי השרפים אומרים "קדוש", כלומר מובדל וכו'.

ובכל זאת, יחזקאל אומר שהאופנים "ינשאו", ובתפילת שחרית מתואר שהם עולים "ברעש גדול". השרפים, לעומתם, אומרים "קדוש", כלומר מובדל ונשגב.

הוי צבאות אות היא בצבא דילי^{67, 68} אלף אלפים ורבוא רבבן⁶⁹ מספר גדוד אחד ולגדודיו אין מספר⁷⁰ כולם אין מקבלים חיות רק מבחינת אות אי מלא כל הארץ כבודו.⁷¹

"הוי צבאות" — "אות היא בצבא דיליה". "אלף אלפים ורבוא רבבן" הוא מספרו של גדוד אחד, ו"לגדודיו אין מספר"; כולם מקבלים חיות רק מבחינת אות אחת. "מלא כל הארץ כבודו":

הגמרא דורשת את השם צבאות: "אות היא בצבא דיליה"; "אות" פירושה גם אות. כל צבאות המלאכים שאין להם מספר שואבים את חיותם מאות אחת של דיבור ה'. לכך מתכוון ישעיהו באומרו "מלא כל הארץ כבודו".

כבודו הוא ל"ב נתיב ות החכמה כי אין כבוד אלא תורה^{72, 73} והיא המתלבשת להיות מלא כל הארץ הלזו התחתונה בבחי כבודו

"כבודו" הוא ל"ב נתיבות חכמה, שכן "אין כבוד אלא תורה"; והיא [התורה] המתלבשת כך ש"מלא כל הארץ", הארץ התחתונה, הזאת, תהיה מלאה בה בבחינת "כבודו".

"כבודו" הוא התורה, שעליה נאמר "אין כבוד אלא תורה", והיא מתוארת כל"ב נתיבות חכמה. התורה מלובשת בעולם התחתון וממלאה אותו, אבל רק בבחינת "כבוד", הארה חיצונית.

היינו בבחינת זיו והארה בעלמא והאופנים המקבלים מהם ינשאו לעומתם ומרעישים ברעש גדול מחמת עוצם קדושת אור א"ס שכשמו כן הוא אין לו סוף כוי.⁷⁴

כלומר בבחינת זיו והארה בלבד. והאופנים, המקבלים מהם, "ינשאו לעומתם" וירעשו "ברעש גדול", מפני עוצם קדושתו של אור אין סוף, שכפי ששמו מעיד עליו אין לו סוף וכו'.

האופנים מקבלים מן השרפים, ובכל זאת הם רועדים "ברעש גדול", משום שהם חשים את קדושתו העצומה של אור אין סוף, שכפי שמעיד שמו אין לו סוף.

11 והנה לא ברעש^{75,76} ה' ואחר הרעש⁷⁷ אש⁷⁷ בבחינת צמאון ותשוקה בכלות הנפש ממש בבחי' ביטול והתכללות באור א"ס ב"ה למעלה מכדי שתוכל נפשם שאת וצמאון ותשוקה זו אינה בבחי' כבודו היא בחי' זיו והארה בלבד.

והנה, "לא ברעש ה'", "ואחר הרעש אש": בבחינת צמאון ותשוקה, עד כלות הנפש ממש, בבחינת ביטול והתכללות באור אין סוף, ברוך הוא, למעלה מכפי שהנפש יכולה לשאת. וצמאון ותשוקה אלה אינם לבחינת "כבודו", שהיא זיו והארה בלבד

בחורב נאמר לאליהו שה' לא היה ברעש, ואחרי הרעש באה אש. אדמו"ר הזקן מפרש את ה"אש" כצמאון בוער של הנפש להתכלל בה', מעבר למה שהיא יכולה להכיל; צמאון זה אינו ל"כבודו", שהוא הארה חיצונית

אלא בבחי' את השמים ואת הארץ אני מלא^{78,79} בחינת אני ממש דהיינו השראת א"ס ב"ה הסוכ"ע ממש.

אלא לבחינת "את השמים ואת הארץ אני מלא" — בחינת "אני" ממש, כלומר השראת אין סוף עצמו, הסובב כל עלמין

זהו צמאון לעצמותו של ה', ל"אני" שבפסוק "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". אותו "אני" הוא אין סוף עצמו, האור המקיף את כל העולמות, הנמצא בכל מקום בלי להיות מוגבל במקום כלשהו.

12 וזהו והאופנים ינשאו שמתנשאים לעומת השרפים למעלה מהם. ומבחינת צמאון זה ותשוקה זו נמשך להיות כמ"ש צמאה לך נפשי כו' כן בקדש⁸⁰ חזיתך⁸¹ קדש מלה בגרמי⁸² בחי' קדש ומוכדל חזיתך להיות גילוי אלקות

וזהו "והאופנים ינשאו": הם מתנשאים לעומת השרפים ולמעלה מהם. מן הצמאון והתשוקה האלה נמשכת בחינת "צמאה לך נפשי כו'", "כן בקדש חזיתך". "קדש" הוא מילה בפני עצמה, בחינת קדוש ומוכדל; "חזיתך" — שתהיה התגלות אלקות

לכן האופנים "ינשאו" מעל השרפים: תשוקתם מגיעה למעלה יותר. דברי דוד המלך "צמאה לך נפשי... כן בקדש חזיתך" מתארים אותו עניין, והזהר אומר ש"קדש" היא מילה בפני עצמה, שפירושה ה' הקדוש והמוכדל, המתגלה באמצעות צמאון זה

וכמו שיהיה לעתיד ונגולו כספר השמים⁸³ וכתוב השמים החדשים והארץ החדשה⁸⁴ שלא יהיו שמים וארץ גשמיים המעלימים ומסתירים כבוד ה' להיות יש ודבר בפני עצמו

וכמו שיהיה לעתיד: "ונגלו כספר השמים", ונאמר "השמים החדשים והארץ החדשה". לא יהיו עוד שמים וארץ גשמיים המעלימים ומסתירים את כבוד ה', כך שייראו כיש וכדבר בפני עצמם

הגילוי הזה הוא טעימה מן העתיד, כאשר "ונגלו כספר השמים" ויהיו "השמים החדשים והארץ החדשה". אז העולם הגשמי לא יסתיר עוד את ה' ולא ייראה כקיים בפני עצמו

שהרי בכל דבר נמשך אור א"ס ב"ה כמ"ש והר סיני עשן כולו⁸⁵ עולם שנה נפש עולם בחינת מקום ששם נמשך בחי' א"ס כמ"ש הנה מקום אתי.⁸⁶

שהרי בכל דבר נמשך אור אין סוף, ברוך הוא, כמו שנאמר "והר סיני עשן כולו": עולם, שנה, נפש. "עולם" הוא ממד המקום, שאליו נמשכת בחינת אין סוף, כמו שנאמר "הנה מקום אתי".

אור אין סוף כבר נמצא בכל דבר. את המילה "עשן" שבפסוק "והר סיני עשן כולו" דורשים כראשי התיבות עולם, שנה, נפש: מקום, זמן וחיים. על המקום אומר ה' "הנה מקום אתי": המקום עצמו נמשך מן האינסוף.

13 וכן בבחינת שנה בבחי' זמן מלך מלך עבר עתיד הוה הכל הוא בבחי' א"ס כו'.

וכך גם בבחינת שנה, בבחינת הזמן: "מלך, מלך וימלוך" — עבר, עתיד והוה; הכול הוא בבחינת אין סוף וכו'.

כך גם ביחס לזמן. הביטוי שבתפילה "ה' מלך, ה' מלך, ה' ימלוך" כולל את ההווה, העבר והעתיד, וכל הזמן מושרש באין סוף.

וכן בנפש יש הארת אור א"ס וכל החיים יודוך סלה וגן עדן העליון ותחתון ויש גן עדן למעלה מגן עדן עד אין קץ ותכלית בעילוי אחר עילוי כו'.

וכך גם בנפש יש הארה מאור אין סוף: "וכל החיים יודוך סלה", וגן עדן העליון והתחתון; ויש גן עדן למעלה מגן עדן, עד אין קץ ותכלית, בעילוי אחר עילוי וכו'.

גם בנפש יש הארה מאור אין סוף, כפי שנאמר בתפילה: "כל החיים יודוך סלה". הרמות העולות בלי סוף של גן עדן, גן עדן שמעל לכל גן עדן, מראות שגם ממד הנפש מגיע אל האין סוף.

קטע 7 • 141

שחורה, ולכן נאווה

14 ולעתיד כשיזדכך העולם וחומריות וגסות שבו אזי עין בעין יראו⁸⁷ כו'. וזהו שחורה אני ונאווה⁸⁸ שעל ידי

ולעתיד, כאשר העולם והחומריות והגסות שבו יזדככו, אזי "עין בעין יראו" וכו'. וזהו "שחורה אני ונאווה": על ידי

לעתיד תזדכך הגסות שבעולם, ואז, כדברי ישעיהו, "עין בעין יראו" את ה'. כך יכול אדמו"ר הזקן לבאר את מלוא משמעות הפסוק "שחורה אני ונאווה".

בחי' שחורה היא בחי' דביקת הנפש בקיום ושמירת מצות לא תעשה שהן בבחי' שחורות כעורב⁸⁹ על ידי זה יהיה לעתיד גילוי אור א"ס ב"ה הסוכ"ע

בחינת "שחורה", שהיא דבקות הנפש [בה'] באמצעות קיום ושמירת מצוות לא תעשה, שהן בבחינת "שחורות כעורב", על ידי זה, יהיה לעתיד גילוי אור אין סוף ברוך הוא הסוכב כל עלמין

"שחורות" של הכלה היא דבקותה בה' באמצעות שמירת האיסורים, הצד של התורה שהוא "שחורות כעורב". דווקא דבר זה יביא לעתיד את הגילוי הגלוי של האור הסוכב, האור המקיף את כל העולמות.

שהוא למעלה מגדר עלמין שהוא למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת אלא בבחינת שלילה ארץ לא זרועה⁹⁰ ובבחי' זו נאווה יותר מבנות ירושלים כו'.

שהוא למעלה מגדר העולמות, ולמעלה ממה שהנפש יכולה לשאת, אלא בבחינת שלילה — "ארץ לא זרועה". ובבחינה זו היא נאווה יותר מבנות ירושלים וכו'.

האור הזה הוא למעלה מגבולות העולמות ולמעלה ממה שנפש כלשהי יכולה להכיל, ולכן כעת אפשר לקבלו רק בדרך של שלילה — "ארץ לא זרועה". מכיוון שהנפש שירדה לעולם מגיעה אליו, היא יפה יותר מן הנשמות שלמעלה, שלא ירדו לעולם ולא שמרו איסור

(ועמ"ש מענין שחורה אני ונאווה בד"ה קול דודי. דקאי על תשבע"פ כו' והוא ע"ד שנתבאר למעלה בענין דברי סופרים כו' וע' בפ' בראשית דמ"ט סע"א^{91,92} ובסה"מ סי' קל"ז⁹³ וסוף ח"א סי' ה' ובפ' שמות י"ד⁹⁴ א' ובפ' אחרי דנ"ט בי⁹⁵ בלק קצ"א א'):

ועיין מה שנכתב בענין "שחורה אני ונאווה" בדיבור המתחיל "קול דודי", שהכוונה לתורה שבעל פה וכו', והוא על דרך מה שנתבאר למעלה בענין דברי סופרים וכו'. ועיין בפרשת בראשית, דף מ"ט סוף עמוד א'; ובסה"מ, סימן קל"ז, ובסוף חלק א, (סימן ה'; ובפרשת שמות, י"ד ע"א; ובפרשת אחרי, דף נ"ט ע"ב; בלק, קצ"א ע"א).

הסוגריים המסיימים מפנים למאמר אחר, "קול דודי", שבו מתפרש "שחורה אני ונאווה" כתורה שבעל פה, בהתאם למה שנאמר כאן על דברי סופרים. כמו כן מובאים מקומות בזהר העוסקים בפסוק; היצירה שקיצורה "סה"מ" אינה מזוהה בהערות קה"ת, המציאות רק שאותו נוסח מובא גם ב"ביאורי הזהר" של הצמח צדק.

בעבודה

אין לראות בסייגים שתיקנו חכמים ובאיסורים עניינים של שלילה בלבד: ההימנעות, ואפילו היות האדם "אכזרי" כלפי עצמו לשם שמים, מחברת את הנשמה לאור נעלה מכל מה שמעשים חיוביים מגלים. יש לתת צדקה מן הכסף שמרוויחים בעמל, ואם אפשר — חומש, שכן היא מרוממת את הנפש הבהמית כולה וממשיכה לתוכה את גילוי ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע יש לנשמות קודם ירידתן יראה שלמה יותר מזו של המלאכים, ומה הנשמה שירדה מרויחה מכך?
2. כיצד דיני האיסורים, שאומרים רק "לא", יכולים לחבר את הנשמה לאור נעלה יותר מזה של מצוות עשה?
3. מהי ה"אכזריות" של השערות השחורות — הן כלפי הניצוץ האלוקי שבדברים האסורים והן בהתנהגותו של האדם כלפי עצמו?
4. מדוע הצדקה היא גם "שחורה" וגם "נאה", וכיצד היא מרוממת את הנפש הבהמית?
5. כיצד האופנים, הנמוכים מן השרפים, יכולים להתעלות מעליהם, ומה הדבר מלמד על הנפש הבהמית?

הערות

פסקה 1

1 שחורה אני ונאווה

הנערה אומרת לבנות ירושלים שאף שהיא שחורה, היא נאווה. המאמר כולו מפרש פסוק זה כמתאר את הנשמה שירדה ומדברת אל הנשמות שלמעלה.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א':ה'5

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוּה בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהֱלִי קֶדֶר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֶה:

'I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ה.

2 טהורה היא ... אתה בראתה

ברכת הבוקר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה". אדמו"ר הזקן מפרש "טהורה" כמצב הנשמה כשהיא כלולה בה, ו"אתה בראתה" כהתהוותה המאוחרת כיש מאין.

Berakhot 60b:4 ברכות ס"ב:ד'4

כִּי מִתְעַר אֹמֵר: "אֱלֹקִי, נִשְׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי טְהוֹרָה. אֶתָּה יָצַרְתָּה בִּי, אֶתָּה נִפְחַתָּה בִּי, וְאֶתָּה מְשַׁמְרָה בְּקִרְבִּי, וְאֶתָּה צֵתִיד לִישְׁלָה מִמֶּנִּי וּלְהַחְיֶיךָ בִּי לְעֵתִיד לְבָא. כֹּל זְמַן שֶׁהִנֵּשְׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹקִי וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתַי, רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, אֲדוֹן כָּל הַנִּשְׁמוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְחַיֵּי נִשְׁמוֹת לְפָגְרִים מֵתִים."

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who restorest souls unto dead ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

3 חי ה' אשר עמדת לפני

אותו פסוק על אליהו מצוטט בנוסח זה קודם לכן בלקוטי תורה, בפרשת חוקת. ההערה מפנה לשם כמקבילה לשימוש בביטוי

הערת קה"ת

מ"א יז, א. ושם ה' "אלקי ישראל". וראה מ"ב, טז (באלישע). וכ"ה לעיל חוקת סד, ד. ובסידור רסג, ב.

4 למילים האלה I Kings 18:15 הערת קה"ת מפנה ל

I Kings 18:15 מלכים א' י"ח:15

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר עִמָּדְתִּי לְפָנָיו כִּי הַיּוֹם אֶרְאֶה אֵלָיו:

And Elijah said: 'As the L-RD of hosts liveth, before whom I stand, I will surely show myself unto him to-day.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 חי ה' אשר עמדת לפני

אליהו נשבע בשם ה' "אשר עמדת לפניו". כאן הדברים מתארים כל נשמה

קודם ירידתה, כשהיא עומדת לפני ה' בביטול גמור.

I Kings 17:1 מלכים א' י"ז:1

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' ה' הַתִּשְׁבִּי מִתִּשְׁבִּי גִלְעָד אֶל־אֲחָאָב חִי־ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִמָּדְתִּי לְפָנָיו אִם־יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לִפִּי דְבָרִי:

And Elijah the Tishbite, who was of the settlers of Gilead, said unto Ahab: 'As the L-RD, the G-d of Israel, liveth, before whom I stand, there shall not be dew nor rain these years, but according to my word.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 הביא בשם הזהר פרשת ויחי ... דמ"ב ע"א

הקטע בזוהר בפרשת ויחי שאליו מפנה הטקסט עצמו לצורך פירוש "בנות ירושלים".

Sofar Zohar, Vayechi ס"ה:תרס"א-66:673-65:661

ס"ו:תרע"ג

7 מלכות כל עולמים

"מלכות מלכות כל עולמים". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שמלכות ה', שורש היראה, היא אינסופית.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג13

מִלְכוּתְךָ מִלְכוּת כָּל־עוֹלָמִים וּמִשְׁשִׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

8 להודיע לבני האדם גבורותיו

"להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו". אדמו"ר הזקן מפרש "גבורותיו" כצמצומים שבאמצעותם מגיעה היראה לנבראים.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב12

לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכֹבֶד הַדָּר מִלְכוּתוֹ:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the glory of the majesty of His kingdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יב.

9 אלף אלפים וריבוא רבבות כו'

חזון דניאל על אלפי האלפים וריבוא רבבות המלאכים המשרתים לפני ה'. כאן הוא ממחיש את צבאות המלאכים הרבים המקבלים עליהם את מלכות ה'.

Daniel 7:10 דניאל ז':10

נָהָר דִּי־נֹר נִגְדַּ וְנִפְקַ מִן־קִדְמוּהִי אֶלְף אֶלְפִין יִשְׁמְשֻׁנָּה וְרַבּוּ רַבְּבִין קִדְמוּהִי יְקוֹמוּ דִּינָא יְתָב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חתן מלשון חות דרגא

הגמרא מייעצת לאדם "ליחות דרגא ולינסיב איתתא", לרדת מדרגה ולשאת אישה. אדמו"ר הזקן קושר את "חתן" לירידה זו: ה' יורד אל הנשמות

יבמות ס"ג א"א Yevamot 63a

הערת קה"ת

ראה יבמות סג, א.

17 הפסוק מתאר מלך המציג "את כבוד הדר מלכותו". הביטוי מושאל לתיאור כבוד מלכות ה' הנראה בעבודת המלאכים

אסתר א' ד' Esther 1:4

בהראתו את־עשר כבוד מלכותו ואת־יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום:

when he showed the riches of his glorious kingdom and the honour of his excellent majesty, many days, even a hundred and fourscore days.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

במ"ת דכתיב ביום חתונתו

"ביום חתונתו וביום שמחת לבו". הפסוק מתייחס ליום חתונתו של שלמה המלך.

שיר השירים ג' י"א Song of Songs 3:11

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תענית כ"ו ב' Taanit 26b:6

וכן הוא אומר: "צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו". "ביום חתנתו" — זה מתן תורה, ו"ביום שמחת לבו" — זה בנן בית המקדש, שיבנה במהרה בקיימנו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שה"ש ג, יא. תענית כו, ב.

בנשמות ישראל ס"ר אותיות התורה

ההערה מציינת את מגלה עמוקות כמקור להתאמה בין שישים ריבוא אותיות התורה לשישים ריבוא נשמות ישראל

הערת קה"ת

מגלה עמוקות אופן קפו. עיין הערת כ"ק אדמו"ר בספר המאמרים תש"ח ע' רמא.

שמלמדין את התינוק בבטן אמו

הגמרא מלמדת שהתינוק שטרם נולד לומד את התורה כולה. כאן הדבר מראה שאור התורה אמור להיקלט בנשמה מראשית דרכה

נדה ל' ב' כ"א־כ"ב Niddah 30b:21-22

ומלמדין אותו כל התורה כולה, שנאמר: "ויורני ויאמר לי תמך דברי לכה שומר מצותי וחייה", ואומר: "בסוד אלוהי עלי אהלי". מאי

דניאל ז, י.

ולגדודיו אין מספר

הגמרא דנה בפסוק "היש מספר לגדודיו" (איוב כה, ג) בהקשר למספר המלאכים. הפסוק ממחיש את היקפם העצום והבלתי נתפס של צבאות המלאכים.

חגיגה י"ג ב' Chagigah 13b:13

תניא, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף אלפין ישמשוניה" — מספר גדוד אחד, "ולגדודיו אין מספר". ורבי ירמיה בר אבא אמר: "אלף אלפין ישמשוניה", לנהר דינור, שנאמר: "נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי וקומו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב.

בתולות אחרי רעותי מובאות לך

"בתולות אחריה רעותיה מובאות לך". כאן מדובר בנשמות קודם ירידתן, המלוות את הכלה

תהילים מ"ה:ט"ו Psalms 45:15

לרקמות תובל למלך בתולות אחריה רעותיה מובאות לך:

She shall be led unto the king on richly woven stuff; The virgins her companions in her train being brought unto thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מה, טו. ראה גם באוה"ת פ' שמות ע' כב.

בזח"ב קצ"ו ב' . . רל"ה א'

יהל אור הוא פירוש הצמח צדק לתהילים. ההערה מציינת שרשימת מראי המקום לזוהר מופיעה שם באותו נוסח

הערת קה"ת

הלשון ביהל אור ע' קעו.

ובפ' אחרי דס"ז ע"ב

זוהר בפרשת אחרי, שאליו מפנים הסוגריים גם כן

ספר זוהר, אחרי מות ל"ג ר"ג-ר"ז Zohar, Achrei Mot 33:203-207

עלמות אהבוך

"עלמות אהבוך". העלמות הן שם נוסף לנשמות שלמעלה

שיר השירים א' ג' Song of Songs 1:3

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על־כן עלמות אהבוך:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ג.

כי הקב"ה נקרא אצלם בשם חתן

בכמה מקומות באור התורה של הצמח צדק נדון ה' כ"חתן" של הנשמות. ההערה מרכוז אותם כמקבילות

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת ויצא ריד, א. תלה, א. כרך ג תקמח, ב. דברים ע' לו. ספר החקירה עד, א.

”וְאֹמַרִי? וְכִי תִמָּא נְבִיא הוּא דְקָאֻמַּר, תָּא שְׁמַע ”כְּסוּד אֱלֹהִים עָלַי אֶהְיֶה“.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה ל, ב. ועי' [לעיל] פי ראה ספ"ב [יה, ג]. [כ]. וראה גם לעיל פי שלח מד, א.

21 ועיין באדרא זוטא

הקטע המקביל בהמשך מאמרי שיר השירים דן באור אין סוף: "המדרגה האחרונה של אין סוף" שבספר עץ חיים מתייחסת לקו, הנמשך לאחר הצמצום, וממנו באה אצילות. הדבר מעמיק את הרעיון כאן, שהמגיע אל הנשמות הוא הארה הנמשכת מאין סוף.

הערת קה"ת

ראה לקמן ח, ג. אוה"ת בראשית כרך ז ד"ה ויתן לי מערת המכפלה.

3 פסקה

22 קוצותיו תלתלים שחרות כעורב

"קוצותיו תלתלים שחרות כעורב". השערות השחרות הן משל לפרטי ההלכה.

שיר השירים ה': י"א Song of Songs 5:11

ראשו כְּתָם פִּז קֻצּוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחָרוֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, יא.

23 תלתלים תלי תלים של הלכות

הגמרא מלמדת שמכל תג של אותיות התורה אפשר ללמוד תלי תלים של הלכות. אדמו"ר הזקן נעזר בדרשה זו כדי לזהות את השערות השחרות עם ההלכות.

עירובין כ"א ב: כ"ג-כ"ה Eruvin 21b:23-25

"[ו]אִיזוּ וְחָקֵר תִּימָן מְשָׁלִים הִרְבֵּה" — אָמַר עוֹלָא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בְּתַחֲלִילָה הִיתָה תוֹרָה דּוֹמָה לְכַפִּיפָה שְׂאֵן לָהּ אֲזַנִּים, עַד שֶׁבָּא שְׁלֵמָה וְעָשָׂה לָהּ אֲזַנִּים. "קוֹצוֹתָיו תִּלְתָּלִים", אָמַר רַב חֲסָדָא אָמַר מֶר עוֹקְבָא: מְלַמֵּד שֶׁיֵּשׁ לְדְרוֹשׁ עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תִּלְתֵּי תִּלְתֵּים שֶׁל הֶלְכוֹת. "שְׁחָרוֹת כְּעוֹרֵב": בְּמִי אֵתָה מוֹצֵאֵן — בְּמִי

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין כא, ב.

4 פסקה

24 ושער רישי כעמר נקא

חזון דניאל על עתיק יומין: "ושער רישיה כעמר נקא". הוא מספק את הדימוי של השער הלבן, כניגוד לקוצות השחרות שבשיר השירים.

דניאל ז': ט"ז Daniel 7:9

חָזוֹן הָיִית עַד דִּי כְרִסְוֹן רְמִיו וְעִתִּיק יוֹמִין יְתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חוֹר וְשַׁעַר רִאשָׁה כְּעֶמֶר נְקָא כְּרִסְיָה שְׁבִכְיוֹ דִּי־נִוֹר גְּלִגְלוּהִי נוֹר דְּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

25 קוצותיו תלתלים שחרות

קוצות האהוב השחרות, המצוטטות שוב כדי להציבן כניגוד לשער הלבן שבדניאל.

שיר השירים ה': י"א Song of Songs 5:11

ראשו כְּתָם פִּז קֻצּוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחָרוֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 רוב חסד

"רוב חסד", אחת משלוש עשרה מידות הרחמים. כאן הוא מציין את מקור ה"שערות" המגיעות למטה.

שמות ל"ד: ו"א Exodus 34:6

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 תלי תלים של הלכות ודקדוקי סופרים

אור התורה של הצמח צדק דן גם ב"תלי תלים של הלכות" ובדקדוקי הסופרים. ההערה מפנה לשם כמקבילה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ז תתשפג, ב.

28 "סלסלה ותרוממך", הנאמר על החכמה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כעיון בתורה לפרטיה

משלי ד': ח"ח Proverbs 4:8

סִלְסְלָה וְתִרְוַמְמֶךָ תִּכְבְּדֶךָ כִּי תִחַבְּקֶנָּה:

Extol her, and she will exalt thee; She will bring thee to honour, when thou dost embrace her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 הגמרא לומדת את משמעות "סלסל" משפחה שאמרה על אדם שהוא הופך בשערו. הדבר קושר את המילה שבמשלי לדימוי השער

ראש השנה כ"ו ב: ד'26 Rosh Hashanah 26b:4

לֹא הָיוּ יָדְעֵי רִבְנָן מַאי: "סִלְסְלָה וְתִרְוַמְמֶךָ". יוֹמָא חַד שְׁמַעוּתָה לְאַמְתָּא דְּבִי רַבִּי דִּהְיוּת אִמְרָה לָהּ הוּא גִבְרָא דִּהְיָה קָא מְהַפֵּךְ בְּשַׁעְרֵיהּ, אִמְרָה לָקָה: עַד מַתִּי אֵתָה מְסִלְסֵל בְּשַׁעְרָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

30 להיות עולה לרצון לפניו

יש להקריב את העולה "לרצונו לפני ה'". אדמו"ר הזקן מביא את הביטוי לתיאור התוצאה של הלכות הקרבנות.

ויקרא א': ג'3 Leviticus 1:3

אִם־עֹלָה קָרְבְּנו מִזֶּה־הַקֶּהָר זָכַר תָּמִים יִקְרִיבֻנוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרַצּוֹנוֹ לִפְנֵי ה'

If his offering be a burnt-offering of the herd, he shall offer it a male without blemish; he shall bring it to the door of the tent of meeting, that he may be accepted before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 ריח ניחוח
העולה היא "אשה ריח ניחוח לה". הדבר מתאר את עליית הקרבן לרצון כשהוא נעשה על פי הלכותיו.
ויקרא א':ט"ט: **Leviticus 1:9**
וְקָרְבוּ וּכְרָעוּ יָרְחָץ בַּמִּים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עָלֶיהָ אֵשׁ רִיח־נִיחֹחַ לְהָבָה.
but its inwards and its legs shall he wash with water; and the priest shall make the whole smoke on the altar, for a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the L-RD.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 5

32 שער רשיה כעמר נקא
השיער הלבן של דניאל "כעמר נקא" מתפרש כאן כלובן העליון של החסד שממנו נמשכות מצוות העשה.
דניאל ז':ט"ט: **Daniel 7:9**
הָיָה הָיוּת עַד דִּי כְרָסְנוּ רְמִיּוֹ וְעִתִּיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתֹלַג חֹר וְשָׁעַר רֵאשָׁה כְּעִמֶּר נִקָּא כְּרִסְיָהּ שְׂכַבְכִין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נֹר דְּלָק:
I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 דאקרי רב חסד
"רב חסד", הכינוי לחסד העליון.
שמות ל"ד: **Exodus 34:6**
וַיַּעֲבֹר ה' עֲלֵי־פָנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:
And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 6

34 שחורות כעורב
"שחורות כעורב" נאמר על קוצות אהובה. האכזריות שיוחסה לעורב נדרשת כאן ביחס להלכות האיסור.
שיר השירים ה':י"א: **Song of Songs 5:11**
רֵאשׁוּ כֶּתֶם פֹּז קוֹצוֹתָיו תִּלְתְּלִים שְׁחֹרֹת כְּעוֹרֵב:
His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

35 קדש א"ע במותר לך
הגמרא אומרת "קדש עצמך במותר לך". כאן הדבר מתאר את הגדרים שהאדם מקבל על עצמו.
יבמות כ' א:ט"ו: **Yevamot 20a:15**
אִיסוּר קְדוּשָׁה — שְׁנֵי מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, וְאֶמְאִי קָרִי לְקָה אִיסוּר קְדוּשָׁה? אָמַר אֲבִי: כָּל הַמְּקַיִם דְּבָרֵי חֻמִּים נִקְרָא קְדוּשָׁה. אָמַר לְקָה רַבָּא: וְכָל שְׂאִינוּ מְקַיִם דְּבָרֵי חֻמִּים, קְדוּשָׁה הוּא דְּלָא מִיָּקָרִי, רְשָׁע נִמִּי לָא מִיָּקָרִי! אֲלָא אָמַר רַבָּא: קְדָשׁ עֲצָמְךָ בְּמוֹתֵר לָךְ.
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
יבמות כ, א.

36 וצדקה תרומם גוי
"וצדקה תרומם גוי". אדמו"ר הזקן מפרש שהצדקה מעלה את כל הנפש הבהמית של הנותן.
משלי י"ד:ל"ד: **Proverbs 14:34**
צִדְקָה תְּרֹמֵם־גּוֹי וְחֶסֶד לְאֻמִּים חֲטָאת:
Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
משלי יד, לד, [שם כתיב צדקה בלא וי. — כ].

37 בזח"ג קלי"ב א
הקטע המאוחר יותר מצטט את הזוהר במלואו: הקוצות השחורות הן ב"דיקנא תתאה" והשערות הלבנות ב"דיקנא עילאה". והתורה ניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה. הוא מסיים שהלכות האיסורים נמשכות משערות ז"א, ואילו הלכות מצוות העשה משערותיו הלבנות של אריך אנפין.
הערת קה"ת
ראה לקמן ט, ב הלשון.

פסוק 7

38 ונתתם חמישית לפרעה
הוראת יוסף למצרים לתת חמישית מתבואתם לפרעה. כאן החמישית היא צדקה, ו"פרעה" הוא גילוי.
בראשית מ"ז:כ"ד: **Genesis 47:24**
וְהָיָה בְּתִבּוּאֹת וְנִתְּתָם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הָיְדָה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֵאכֹלְכֶם וְלֵאשֹׁר בְּכַתִּיכֶם וְלֵאכֹל לְטַפְכֶּם:
And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own, for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones.'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
בראשית מז, כד.

39 כי פרעה אהרן
נאמר על העם לאחר חטא העגל: "כי פרעה אהרן". המילה מראה שמשמעות שורש המילה פרעה היא חשיפה וגילוי.
שמות ל"ב:כ"ה: **Exodus 32:25**
וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם כִּי פָרַע הוּא כִּי־פָרַעַה אֶהְרֵן לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם:
And when Moses saw that the people were broken loose—for Aaron had let them loose for a derision among their ene-

וירא ישראל את היד הגדולה

ישראל ראו את היד הגדולה על הים. כאן "היד הגדולה" היא חסדו של ה' המגיע אפילו למצרים, הדרגה הנמוכה ביותר.

שמות י"ד:ל"א:Exodus 14:31

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה הַגָּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדָיו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

שלואם מלאום יאמץ

נאמר לרבקה על שני העמים שבכנטנה שאחד יתחזק מן האחר. כאן הדבר מתאר את האיוון בין הקדושה לצד שכנגדה באדם.

בראשית כ"ה:כ"ג:Genesis 25:23

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֹיִם בְּכַנְתְּנָה וּשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדּוּ וְלֵאמֹר מְלֵאִם יֵאָמֶץ וְרֵב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

זוה לעומת זה עשה אלקים

"זוה לעומת זה עשה אלקים". הפסוק מלמד שלכל כוח של קדושה יש כוח מקביל.

קהלת ז':י"ד:Ecclesiastes 7:14

בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַם אֶת־זוֹה לְעִמְתָּזוֹה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֵת שְׁלֵא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ואלמלא הקב"ה עוזרו

הגמרא מלמדת שיצרו הרע של האדם היה גובר עליו אלמלא עזרתו של ה'. כאן העזרה הזאת היא "היד החזקה".

קידושין ל' ב:Kiddushin 30b:7

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֹוִי: יִצְרוּ שָׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְּקֵשׁ הַמִּיתוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְּקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ", וְאֵלֶּמְלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "אֱלֹקִים לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

mies—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

מאמר הגמרא על הכניסה לעולם הבא כשהתלמוד בידו. אדמו"ר הזקן מפרש "בידו" כך שהתורה נקלטה באמת בנפש.

פסחים נ"א:ז'-ח':Pesachim 50a:7-8

וְשִׁמְעָתִי שְׁהִיוּ אוֹמְרִים: אֲשֶׁרִי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתִלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְשִׁמְעָתִי שְׁהִיוּ אוֹמְרִים: הָרוּגִי מְלָכוֹת אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּמַחֲצֵתוֹ. (ומאן) נִינְהוּ? אֵילִימָא רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבֵּירִי — מִשּׁוֹם הָרוּגִי מְלָכוֹת וְתוֹ לָא? אֶלָּא: הָרוּגִי לוֹד.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ונתתם חמישית לפרעה

מאמר מאוחר יותר בלקוטי תורה על שיר השירים מפרש גם הוא את הפסוק "ונתתם חמישית לפרעה". ההערה מפנה אליו ולמקומות הנוספים המצוינים שם.

שער לי"א פי"ז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

בדפוס שקלאוו תק"ס. לפננו הוא ש' לי"ב. [כ].

עמ"ש על פסוק זה בע"ח (שער לי"א פי"ז)

הטקסט מפנה לעץ חיים של האריז"ל על הפסוק הזה; הערת קה"ת מסבירה שהשער שמספרו 31 בדפוס שקלוב הוא שער 32 במהדורות הנוכחיות.

עץ חיים ל"ב:Sefer Etz Chaim 32:7

... והענין (הוא) כי יד דא"א ירדה למטה ברחם יסוד אמא והנה ימין כלולה בשמאל ושמאל בימין וכמו שה' אצבעות יד שמאל דא"א הם ה"ג כ ה' אצבעות יד ימין הם ה"ג והם סוד ה' אותיות מנצפ"ך שהם כפולות ואלו נתתו שם ברחם יסוד אמא ומהם נעשה הכלי של יסוד דאמא להעלות מ"נ שבהם אמנם ד' הידות האחרים של או"א יהיה לכם. והנה ע"ד שביארנו פסוק זה למעלה באמא יפורש ג"כ למטה בנוקבא דו"א כי הנה ה' ידות הם והם יד א' של אמא כלולה משתי ידות כאחד ונעשה כלי ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

וארבע הידות יהיי לכם

הוראת יוסף למצרים לתת חמישית מתבואתם לפרעה. כאן החמישית היא צדקה, ו"פרעה" הוא גילוי.

בראשית מ"ז:כ"ד:Genesis 47:24

וְהָיָה בְּתִבּוּאוֹת וְנִתְּתָם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הַדֹּת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֶאֱכֹלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם וְלֹאֲכָל לִטְפְּכֶם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own, for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שהשי"ר א ע"פ כי טובים (ד). וראה ע"ז לה, א. עי' מטות (פה ריש א). ושי"ג. [כ].

ערכים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה

המדרש על "כי טובים דודך מיין" אומר שדברי סופרים ערכים יותר מיינה של תורה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שדברי חז"ל נעלים מן התורה שבכתב.

שיר השירים רבה א:ב'2: Shir HaShirim Rabbah 1:2

54

בשלשה דברים ברא הקב"ה את עולמו בספר וסופר וסיפור

המאמר השני על "ושאבתם מים בששון" מסביר בהרחבה את ספר, סופר וסיפור; גם כאן הטקסט מפנה אליו. ההערה מוסיפה ששם אדמו"ר הזקן מביא את המקור מספר יצירה.

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"א. עי' ד"ה ושאבתם הב' [פ, ב] פ"ב. ועי' ציין אדמו"ר מסי יצירה. [כ].

55

בשלשה דברים ברא הקב"ה את עולמו בספר וסופר וסיפור

ספר יצירה פותח באמירה שהעולם נברא בשלושים ושתיים נתיבות חכמה, באמצעות ספר, סופר וסיפור. כאן שלושת המושגים נעשים התורה שבכתב, התורה שבעל פה וגיליון.

ספר יצירה א:1:1: Sefer Yetzirah 1:1

בשלשים ושתיים נתיבות פליאות חכמה חקק י' ה' צבאות אלקי ישראל אלקים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנן רם ונשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וסופר וספור:

Yah, the L-rd of hosts, the living G-d, King of the Universe, Omnipotent, All-Kind and Merciful, Supreme and Extolled, who is Eternal, Sublime and Most-Holy, ordained (formed) and created the Universe in thirty-two mysterious paths of wisdom by three Sepharim, namely: 1) S'for 2 (ספ"ר); and 3) Sapher ספ"ר which are in Him one and the same.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

57

נר מצוה ותורה אור

"נר מצווה ותורה אור". הפסוק מציג את התורה שבכתב כאור.

משלי ו: כ"ג: Proverbs 6:23

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדָרֶךְ חַיִּים תּוֹכָחוֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

58

ישת חשך סתור

"ישת חושך סתור". כאן ה"חושך" הוא דרגה גבוהה מכדי להתגלות, מקור האור.

תהילים י"ח:12: Psalms 18:12

יִשְׁתַּחֲשֶׁךְ סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֲשֹׁכֵת־מִים עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49

ואהבת בכל לבבך

הציור לאהוב את ה' בכל הלב, שה"יד הרמה" מסייעת לאדם לקיים.

דברים ו:5: Deuteronomy 6:5

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50

וימינו תחבקני

"וימינו תחבקני". כאן מדובר בזרוע הנטויה המגיעה למטה כדי לחבק את הנפש.

שיר השירים ב:6: Song of Songs 2:6

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וְיָמִינוֹ תַּחְבֶּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

51

לזרע השדה

ארבעת החלקים אמורים להיות "זרע השדה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כזריעה המתרחשת בגלות.

בראשית מ"ז:24: Genesis 47:24

וְהָיָה בְּתִבּוּאוֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לַפֶּרֶעַה וְאַרְבַּע הִידֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וּלְאֹכְלֵכֶם וּלְאֲשֶׁר בְּבֵתֵיכֶם וּלְאֹכֵל לְטַפְכֶּם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own, for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52

אור זרוע לצדיק

"אור זרוע לצדיק". הפסוק מראה שבגלות האור נזרע בלבד, כדי שיצמח בעתיד.

תהילים צ"ז:11: Psalms 97:11

אֹר זֶרַע לְצַדִּיק וְלִישְׂרָאֵל לִב שִׁמְחָה:

Light is sown for the righteous, And gladness for the upright in heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צז, יא.

פסקה 9

53

ערכים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה

הגמרא מביאה את אותה אמירה, שדברי סופרים ערכים יותר מיינה של תורה.

עבודה זרה ל"ה א:6: Avodah Zarah 35a:6

השיאו לְדָבָר אַחֵר וְכוּ'. מַאי? כִּי טוֹבִים דְּדִידָהּ מִיָּו? כִּי אֵתָא רַב דִּימִי אָמַר: אֲמַרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲרִיבִים עָלֵי דְבָרֵי דוֹדִידָהּ יוֹתֵר מִיֵּינָהּ שֶׁל תוֹרָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

59 כמארוז"ל זכרי עם ו"ה רמ"ח שמי עם י"ה שס"ה

אחד המקומות בוהר, המצוטטים בהערת קה"ת, שבהם "שמי" עם י"ה עולה שס"ה ו"זכרי" עם ו"ה עולה רמ"ח — כמניין מצוות לא תעשה ומצוות עשה.

Zohar I, 24a, זח"א כד,

Zohar III, 110b, זח"ג קי,

הערת קה"ת

זח"א כד, א. רנג, א. זח"ג קי, ב. רכב, ב. רכח, ב. רעג, ב. רעח, ב. הקדמת ת"ז בתחלתה. ובת"ז י"א פעמים (ד, ב. ה, א. י, ב. יא, א. יח, א. כו, א. סד, א. פט, א. קו, ב. קס, ב. תז"ח קג, ג. קסו, ב. [שם קח, ב.]). [כ].

60 זכרי עם ו"ה רמ"ח שמי עם י"ה שס"ה

"זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור". הדרשה החשובה של "שמי" ו"זכרי" מבוססת על הפסוק הזה

שמות ג:15 ו"ט: Exodus

ויאמר עוד אלקים אלימשה כה-תאמר אליבני ישראל ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקו שלחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור:

And G-d said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 רמ"ח פקודין רמ"ח איברים דמלכא

התניא מסביר שרמ"ח "איברי" הנפש האלקית מלוכשים ברמ"ח המצוות, ושאהבה היא השורש של רמ"ח מצוות עשה, שהן "רמ"ח איברים דמלכא". הדבר תומך בתיאור כאן של מצוות עשה ככלים לאור גלוי

תקו"ז תיקון 8:74a, Tikkunei Zohar, Tikkun 30

ועוד מצווה דא עמודא דאמצעיתא, דאיהו מצווה מסטרא דאבא דאיהו רא"ש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, ונהי צדיק מצווה ועושה מתרין, ובגין דא אתמר על תרין, ואלו קדשנו, אמא קדשנו ואבא צונו, על מאן על שכינתא תתא, דאיהי פטר כל רחם, פתיחו דרחם, דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהויה בכל אבר ואבר דמלכא, איהי מצוה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ד:3: Tanya, Likkutei Amarim
כי האהבה היא שרש כל רמ"ח מצוות עשה, וממנה הן נמשכות, ובלעדה אין להן קיום אמתי, כי המקומן באמת הוא האהבה את שם ה' והפץ לדבקה בו באמת, ואי אפשר לדבקה בו באמת, כי אם בקיום רמ"ח פקודין, שהם רמ"ח אברים דמלכא כביכול, כמו שכתוב במקום אחר. והי"ר"ה היא שרש לשס"ה לא תעשה, כי ירא למרוד במלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל. וראה תניא פ"ד ובליקוט פירושים ומ"מ — חסידים שם.

62 ואתה משמרה בקרבי

מתוך ברכת הבוקר על הנשמה: "ואתה משמרה בקרבי". כאן הדבר מתאר

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

את אורן של מצוות לא תעשה, הנוכה בנפש באופן נסתר בלבד

ברכות ס"ב:ד' 60b: Berakhot

כי מתער אומר: "אלק", נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who restorest souls unto dead ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

63 בארץ לא זרועה

ה' מזכיר את ישראל שהלכו אחריו "בארץ לא זרועה". אדמו"ר חוקן דורש זאת בארץ הזרועה ב"לא", במצוות לא תעשה

ירמיהו ב:2: Jeremiah

הלך וקראת באוני ירושלם לאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריהך אהבת כלולתיך לכתה אחרי במדבר בארץ לא זרועה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ ירמ" ב, ב.

10 פסקה

64 יערה עליו רוח ממרום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ישע"י (לב, טז).

65 יערה עליו רוח ממרום

"עד יערה עלינו רוח ממרום". כאן מתואר האור המקיף השורה בנפש באמצעות מצוות לא תעשה

ישעיהו ל"ב:ט"ו: Isaiah

עדיערה עלינו רוח ממרום והיה מדבר לפכרמל ליצר יחשב:

Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 והאופנים ינשאו לעומתם

במראה יחזקאל האופנים נישאים לצד החיות. אדמו"ר חזקן מפרש זאת כהתנשאות האופנים אפילו מעל השרפים.

יחזקאל א':כ"ז Ezekiel 1:20

על אשר יהיה שם הרוח ללכת ילכו שמה הרוח ללכת והאופנים ינשאו לעמקם כי רוח החיה באופנים:

Whithersoever the spirit was to go, as the spirit was to go thither, so they went; and the wheels were lifted up beside them; for the spirit of the living creature was in the wheels.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כ.

67 אות היא בצבא דילי

מאמר בפרשת האזינו מסביר גם הוא את המאמר "אות היא בצבא דיליה". ההערה מפנה אליו כעיון מקביל.

הערת קה"ת

ע' האזינו (עד ריש ד'). ויש"ג. [כ].

68 הוי צבאות אות היא בצבא דילי

הגמרא דורשת את השם צבאות: "אות היא בצבא דיליה". כאן "אות" היא גם אות, שממנה מקבלים כל הצבאות את חיותם.

חגיגה ט"ז א:ג' Chagigah 16a:3-4

וריש לקיש אמר: "הי צבאות שמו" — אדון הוא בצבא שלו. ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: "לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה'. ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה", ויהנה ה' עובר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

69 אלף אלפים ורבו רבבן

אלפי האלפים ורבבות המלאכים שבחזון דניאל, המצוטטים כאן במספרו של גדוד אחד.

דניאל ז':י"ד Daniel 7:10

נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ורבו רבבן קדמוהי יקומו דיןא יתב וספרין פתיחו:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ולגודיו אין מספר

הדיון בגמרא על גודדי המלאכים שאין להם מספר.

חגיגה י"ג ב:י"ג Chagigah 13b:13

תנא, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף אלפין ישמשוניה" — מספר גדוד אחד, ו"לגודיו אין מספר". ורבי ירמיה בר אבא אמר: "אלף אלפין ישמשוניה", לנהר דינור, שנאמר: "נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ורבו רבבן קדמוהי יקומו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

71 מלא כל הארץ כבודו

קריאת השרפים: "מלא כל הארץ כבודו". כאן "כבוד" הוא הארה חיצונית

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

בלבד של ה'.

ישעיהו ו':ג' Isaiah 6:3

וקרא זה אליה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל-הארץ כבודו:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י, ו.

72 אין כבוד אלא תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות פ"ו, מ"ג.

73 אין כבוד אלא תורה

"אין כבוד אלא תורה". המאמר מזהה את "כבודו" בפסוק בישעיהו עם התורה.

משנה אבות ו':ג' Pirkei Avot 6:3

... והלא דברים קל וחמר, ומה דוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתפל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפלו אות אחת, על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. ואין כבוד אלא תורה, שנאמר (משלי ג) כבוד חכמים יגדלו, (משלי כח) ותמימים יגדלו טוב, ואין טוב אלא תורה, שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an instance of the argument] "from the less to the ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

74 ל"ב נתיבות החכמה

ספר יצירה מדבר על שלושים ושתיים נתיבות פליאות חכמה. כאן הן מתארות את התורה כ"כבודו".

ספר יצירה א':א' Sefer Yetzirah 1:1

בשלושים ושתיים נתיבות פליאות חכמה חקק י'ה צבאות אלקי ישראל אלקים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנון רם ונשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו בשלושה ספרים בספר וספר וספור:

Yah, the L-rd of hosts, the living G-d, King of the Universe, Omnipotent, All-Kind and Merciful, Supreme and Extolled, who is Eternal, Sublime and Most-Holy, ordained (formed) and created the Universe in thirty-two mysterious paths of wisdom by three Sepharim, namely: 1) S'for 2 (ספר; 2) Sippur (ספר; 3) Sapher which are in Him one and the same.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

פסוקה 11

75 **לא ברעש ה'**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
מ"א יט, יא.

76 **לא ברעש ה'**
ה' לא היה ברעש שעבר לפני אליהו. כאן הרעש הוא ההמולה של האופנים, המובילה אל מדרגה נעלית יותר.
מלכים א י"ט:11
וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדָּתְךָ לִפְנֵי ה' וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדֹלָה וְחֹק מִפְּרִק הָרִים וּמִשְׁבַּר סִלְעִים לִפְנֵי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאַחֲרֵי הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ ה'
And He said: 'Go forth, and stand upon the mount before the L-RD.' And, behold, the L-RD passed by, and a great and strong wind rent the mountains, and broke in pieces the rocks before the L-RD; but the L-RD was not in the wind; and after the wind an earthquake; but the L-RD was not in the earthquake;
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 **ואחר הרעש אש**
"ואחר הרעש אש". האש נעשית הצמאון הבורע של הנפש לה'
מלכים א י"ט:12
וְאַחֲרֵי הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאָשׁ ה' וְאַחֲרֵי הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה:
and after the earthquake a fire; but the L-RD was not in the fire; and after the fire a still small voice.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 **את השמים ואת הארץ אני מלא**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
ירמ" (כג, כד).

79 **את השמים ואת הארץ אני מלא**
"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". אדמו"ר הזקן מדגיש את המילה "אני": עצמותו של ה', האור המקיף.
Jeremiah 23:24
יִרְמְיָהוּ כ"ג:24
אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא נְאֻם־ה'
Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

80 **צמאה לך נפשי . . כן בקודש**
הקטע מופיע למטה Psalms 63:2 המילים כאן מצטטות את
Psalms 63:2
תהילים ס"ג:2
אֱלֹהִים אֵלֵי אַתָּה אֲשַׁתְּרַךְ צִמְאֹךָ לָךְ נַפְשִׁי כִּמְהָ לָךְ בְּשָׂרִי בְּאֶרֶץ־צִיָּה וְעֵינֶיךָ בְּלִיַּיִמִים:
O G-d, Thou art my G-d, earnestly will I seek Thee; My soul thirsteth for Thee, my flesh longeth for Thee, In a dry and

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

weary land, where no water is.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים סג, ב-ג.

81 **צמאה לך נפשי כו' כן בקדש חזיתך**
דוד במדבר: "צמאה לך נפשי... כן בקודש חזיתך". כאן הצמאון מוביל לחזון של קדושה נשגבת.
Psalms 63:2-3
תהילים ס"ג:2-3
אֱלֹהִים אֵלֵי אַתָּה אֲשַׁתְּרַךְ צִמְאֹךָ לָךְ נַפְשִׁי כִּמְהָ לָךְ בְּשָׂרִי בְּאֶרֶץ־צִיָּה וְעֵינֶיךָ בְּלִיַּיִמִים: כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתֶךָ לִרְאוֹת עֲזֶךָ וּכְבוֹדֶךָ:
O G-d, Thou art my G-d, earnestly will I seek Thee; My soul thirsteth for Thee, my flesh longeth for Thee, In a dry and weary land, where no water is. So have I looked for Thee in the sanctuary, To see Thy power and Thy glory. .
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 **קדש מלה בגרמי**
הזוהר אומר ש"קודש" היא מילה בפני עצמה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כקדושה מובדלת ונשגבת.
Zohar III, 94b
זח"ג צד, כב
הערת קה"ת
זח"ג צד, ב.

83 **ונגלו כספר השמים**
"ונגלו כספר השמים". הפסוק מתאר את העתיד, כאשר השמים שוב לא יסתירו את ה'
Isaiah 34:4
ישעיהו ל"ד:4
וְנִמְקּוּ כְּלִי־צִבָּא הַשָּׁמַיִם וְנִגְלּוּ כְּסֵפֶר הַשָּׁמַיִם וְכָל־צִבְאָם יָבֹל כְּנֹבֵל עֵלָה מִגִּפְן וּכְנֹבֶלֶת מִתְאַנֶּה:
And all the host of heaven shall moulder away, And the heavens shall be rolled together as a scroll; And all their host shall fall down, As the leaf falleth off from the vine, And as a falling fig from the fig-tree.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישע"י לד, ד.

84 **השמים החדשים והארץ החדשה**
השמים החדשים והארץ החדשה שלעתיד לבוא. כאן הם עולם שכבר אינו מסתיר את ה'
Isaiah 66:22
ישעיהו ס"ו:22
כִּי כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי נְאֻם־ה' כֵּן יַעֲמֹד וְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם:
For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישע"י סו, כב.

85 **והר סיני עשן כולו**
"והר סיני עשן כולו". את המילה "עשן" דורשים כראשי התיבות עולם,

שנה, נפש

שמות י"ח:18 Exodus

וְהָרַם סִינַי עָשָׂן כָּלֹּם מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ וַיַּעַל עָשָׁנוּ כַּעֲשֹׁן הַכִּבְשָׁן וַיִּתְּרָד כָּל־הָהָר מְאֹד:

Now mount Sinai was altogether on smoke, because the L-RD descended upon it in fire; and the smoke thereof ascended as the smoke of a furnace, and the whole mount quaked greatly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, יח.

86

הנה מקום אתי

ה' אומר למשה: "הנה מקום אתי". כאן הדבר מראה שגם המקום נמשך מן האינסוף.

שמות ל"ג:21 Exodus

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מָקוֹם אֵתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כא.

פסוקה 14

87

עין בעין יראו

"כי עין בעין יראו בשו"ב ה' ציון". כאן הפסוק מתאר את הגילוי הגלוי של ה' לעתיד.

ישעיהו נ"ב:8 Isaiah

קוֹל צִפְיָהּ נִשְׁאָו קוֹל יִתְּדוֹ יִרְגְּנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ב, ח.

88

שחורה אני ונאווה

הפסוק שבו פתח המאמר, וכעת מתפרשת משמעותו במלואה: השחורות של האיסורים היא מקור יופייה של הנפש.

שיר השירים א':5 Song of Songs

שְׁחֹרָה אָנִי וְנָאֻה בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵהָלִי קֶדֶר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

'I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89

שחורות כעורב

התלתלים השחורים, המזוהים במאמר עם דיני האיסורים

שיר השירים ה':11 Song of Songs

רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְצוֹתָיו תְּלַתְלִים שְׁחֹרֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה

90

ארץ לא זרועה

"ארץ לא זרועה", המתפרש כשליה שבאמצעותה מתקבל האור הסובב

ירמיהו ב':2 Jeremiah

הָלֶךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנִי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתָּ כְּלוּלֹתַי לְכֶתֶךָ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91

ועי בפ' בראשית דמ"ט סע"א

ביאורו של הצמח צדק על הזוהר דן בקטע הזה בזוהר, המפרש את ה"צלע" של חוה כ"שחורה אני ונאווה". ההערה מפנה לשם לביאור

הערת קה"ת

בזח"א. דשם מבאר דענין הצלע זהו בחינת שחורה אני ונאווה. ראה ביאורה"צ להצ"צ כרך א ע' תקב. וראה גם ד"ה מן המיצר תר"ס ע' א.

92

ועי בפ' בראשית דמ"ט סע"א

על פי הערת קה"ת, הזוהר כאן מסביר שה"צלע" שממנה נבנתה חוה היא בחינת "שחורה אני ונאווה".

ספר הזוהר, בראשית פ':ר"ז-פ"ב:רטי"ו Zohar, Bereshit 80:207-82:215

93

ובסה"מ סי' קלז

ההערה מציינת שנוסח ההפניה הזאת ("סה"מ, סימן קל"ז") הועתק ב"ביאורי זוהר" של הצמח צדק. היא אינה מזוהה את היצירה עצמה

הערת קה"ת

הלשון נעתק בביאורה"צ להצ"צ כרך א ע' תקב. סה"מ תר"ס ע' א.

94

ובפ' שמות י"ד א'

קטע מהזוהר בפרשת שמות, המצוטט בסוגריים המסיימים של הטקסט

ספר הזוהר, שמות כ"ד:רל"א-כ"ה:רמ"מ Zohar, Shemot 24:231-25:240

95

ובפ' אחרי דני"ט ב'

קטע מהזוהר בפרשת אחרי, המצוטט בסוגריים המסיימים

ספר הזוהר, אחרי מות ט':נ"ח-ס"ז:58-67 Zohar, Achrei Mot 9:58-67

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/6/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק